

A HALÁSZAT MINDEN ÁGAZATÁT FELÖLELŐ SZAKLAP — KIADJA: AZ ORSZ. HALÁSZATI EGYESÜLET
FŐSZERKESZTŐ: UNGER EMIL DR. — FELELŐS SZERKESZTŐ: IFJ. DR. SZABÓ ZOLTÁN

<p>Kéziratok és szakkérdések a szerkesztőség címére küldendők</p> <p>Előfizetési díjakat és hirdetések az Országos Halászati Egyesület Budapest, V. ker., Kossuth Lajos-tér 11. II. em. 255 fogad el</p>	<p>MEGJELENIK EGYELŐRE MINDEN HÓ KÖZEPÉN Az Országos Halászati Egyesület tagjai tagdíj fejében kapják.</p> <p>Nemtagoknak előfizetési díj: $\left\{ \begin{array}{l} \text{Egész évre 24 pengő.} \\ \text{Fél évre 12 pengő.} \\ \text{Külföldre egész évre 30 pengő.} \end{array} \right.$</p> <p>Postatakarékpénztári csekkz.: 10.094. — Allami alkalmazottaknak 50 %-os kedvezmény jár.</p>	<p>Verantwortlicher Redakteur: Dr. Zoltán Szabó jun.</p> <p>Administration: Ungarischer Landesfischerei-Verein, BUDAPEST, V., Kossuth Lajos-tér 11. II. em. 255.</p>
<p>Szerkesztőség: Budapest, II., Herman Ottó-út 15 sz. Országos m. kir. Halélettani és Szennyvízvizsgáló Intézet</p>	<p>HALÁSZAT — (FISCHEREI) FACHBLATT FÜR DIE GESAMTINTERESSEN DER FISCHEREI Organ des Ungarischen Landesfischerei-Vereins Budapest.</p>	<p>Redaktion: Kgl. Ung. Landesanstalt für Fischereibiologie und Abwasserkunde. Budapest, II., Herman Ottó-út 15 sz.</p>

TARTALOM: A negyvenötödik évfolyam. Ifj. Zimmer Ferenc. — A „Halászat“ évfordulójára. Országos Halászati Egyesület Elnöksége. — A „Halászat“ jubileumára. Dr. v. Paluzsaj László. — Szaklapunk 45. évében. Répássy Miklós. — A tógazdaságok jelentősége közéletünkben. Manninger G. Adolf. — A limnológia fejlődése és mai állása. Dr. Maucha Rezső. — A halászatról és ami vele összefügg. id. Zimmer Ferenc. — A Velencei-tó halászata. Kontur György. — A dunai galóca. Dr. Mika Ferenc és dr. v. Varga Lajos. (Folytatás.) — A Madártani Intézet 50 éves. Dr. Keve András. — Halászat Délbaranyában. Dr. Potarides Mihály. — A balatoni halászat múltjáról. Dr. Lukács Károly. (Folytatás.) — Egy holdog rákcsapa Maramarosban. Dr. Alkér Miklós. — A budapesti halpiac karácsonya. Uzoni László. — A HALÁSZATI ÉV. Ifj. Dr. Szabó Zoltán. — Hivatalos rész. — Társulatok-Egyesületek. — Olvasóinkhoz. — Újdonságok-Vegyések. — Személyi hírek. — Irodalom-Lapszemle. — Szerkesztői üzenetek. — Árjegyzés. — Hirdetések.

INHALTSANGABE FÜR DAS AUSLAND: Der fünfundvierzigste Jahrgang unseres Fachblattes. (Erinnerungen von L. Paluzsaj, O. H. E., N. Répássy und F. Zimmer jun.) — Die Bedeutung der Karpfenwirtschaft in der gemeinschaftlichen Verpflegung bei Ungarn. — Die Entwicklung und die heutige Stellung der Limnologie. — Von der Fischerei und von ihrer Zusammenhängen. — Die Fischerei des Velence-sees. — Donaulachs. (Huchen.) — Fünzigjährig ist der Institut für Ornithologie Fischerei bei Südbaranya. — Aus der Vergangenheit der Balatonseefischerei. — Ein glückliches Krebsfang im Maramaros. (Ein Andenken.) — Die Weihnachten des Budapester Fischmarktes. — Das Fischereijahr. — Amtlicher Teil. — Verordnungen. — Gesellschaften und Vereine. — An unsere Lesern. — Neuigkeiten. — Schrifttum. — Nachrichten. — Preisliste. — Anzeigen.

A negyvenötödik évfolyam első — jubileumi — száma

A karácsony áhítatos csendjében nekem jutott az a feladat, hogy a „Halászat“ jubileumi számában méltassam a lap közel félszázados múltját, jelenét és jövőjét.

Nehéz munka ez, amikor a háború vad furiái orgiát ülnek, hogy végkép felörölkék az emberiség idegeit, bemocskolják a hitet, erkölcsöt, hogy utat vágjanak a történelem legnagyobb tévedésének: az emberietlenségnek, a rombolásnak, az istenember elállatiasodásának.

Nehéz ebben az atmoszférában emlékezni az édes multról, tárgyilagosságnak lenni a zavaros jelenről és megálmodni a jövőt, mindnyájunk hő vágyát: a békés jövő áldásos munkálkodását. Ha mégis megkísérlem, teszem ezt abból az atavisztikus ösztönből, mely hűségesen kíván adózni a halászatnak, annak a mesterségnek, mely kicsiny társadalmunknak nemcsak kenyere, hanem dédelgetett és ma már igen fontos közgazdasági ága-

A negyvenötödik évfolyam

Írta:

IFJ. ZIMMER FERENC
országgyűlési képviselő.

zata. — Kötelez bennünket a nagy-szerű mult, nagyjaink szelleme és gyermekeink jövője.

A NAGYSZERŰ MULT: Az ősi mesterség, a dús halállományú vizeken, melyben virult a család, dalolt az élet és lüktetett a vér, hogy megszüljön ama számtalan halászdinasztiát, melyek társadalmunk becsületes, gerinces rétegét képezték.

Az élő nagyjaink jelleme, irányító mutató tanításai, halott mestereink: LANDGRAF, KUTTNER, FISCHER, CORCHUS, INKEY PÁL, BÁRÓ és mindmennyi derék utódaink elődünk szelleme kötelez bennünket a halászat szeretetére, fejlesztésére, hogy majdan méltók lehessünk utódaink elismerésére és

hálójára. — A nehéz jelen terhes feladatai kell, hogy áthassanak bennünket.

Ismérjük fel munkálkodásunk fontosságát, mellyel át kell men-tenünk mesterségünket a jövőnek.

Félre tenni tehát minden önös érdeket, a túlhajtott ambíciókra felhasznált energiákat tegyük el egy nyugodalmasabb időre, amikor megint érvényesülhet a tudás, a szorgalom és megbecsülést kaphat a munka.

Csak így leend kicsiny halásztársadalmunk nagyon megbecsült szektora a nemzeti közösségnek.

EBBEN A MUNKÁLKODÁSUNKBAN ELSŐ TEKINTETÜNK HŰSÉGES LAPUNKRA A „HALÁSZAT“-RA ESSÉK.

Különösen az évfordulón köszöntsük szeretettel lapunkat, annak tudós és ügybuzgó szerkesztőit. — Örök hála kötelezi a halászok minden tagját, egy RÉPÁSSY és UNGER-rel szemben. Az őket annyira jellemző önzetlen munkálkodás hassa át az új szerkesztőséget, hogy a tudós alaposságával, a témát szerető író ihlettségével tartsák meg a lap mai nivóját és szolgálják ezzel a Magyar Halászat vitális értékeit.

VÉRTEZZE A TRADITIONÁLIS MULT A LAPOT, LEGYEN ÉLŐ LELKIISMERETE A MAGYAR HALÁSZOKNAK ÉS TANÍTÓ SZELLEMÉBEN A JÖVŐ ZÁLOGA HALÁSZÉLETÜNKNEK.

Kísérje tehát lapunkat féltő szeretetünk és gondos támogatásunk, mert csak ezzel szolgálunk a laponak és a lapon keresztül közös, nagy ügyünknek.

Isten áldása legyen a lapon!

A „Halászat” évfordulójára

„Wie fruchtbar ist der kleinste Kreis, Wenn man ihn wohl zu pflegen weiss.“
(Mily termékeny a legkisebb tér is, ha jól megműveljük!)
Goethe.

A 45. esztendő egyének vagy lapok életében általában nem szokás megünnepelni, azonban lapunknál érdemes mégis egy pillanatra megállni ezen új határkőnél.

Megállani és visszapillantani a dicső, majd küzdelmes multra, a jelenen keresztüljutva a jövőnkbe tekinteni.

Lapunk, a „HALÁSZAT”, Magyarország egyetlen halászlátai vonatkozású szaklapja, messzemenő mezőgazdasági jelentőségű lap. Hézagpótló szerepet tölt be Hazánk két — nagy olvasottságnak örvendő — természettudományi ismereteket terjesztő szaklapja: a „TERMÉSZETTUDOMÁNYI KÖZLÖNY” és a „BUVÁR” között. Kiegészíti ugyanakkor a két sportlapunkat a „SPORTHORGÁSZAT”-ot és a „HALÁSZAT-VADÁSZAT-TURISZTIKA-WEEKEND”-et a halászlát tárgy körébe tartozó népszerű és tudományos vonatkozású szakkikkeivel.

A „Halászat” jubileumára

A magyar halászlátársadalom közelebbi múltjának története gazdag oly kiváló egyéniségekben, akiknek munkássága utat tört és utat mutatott nekünk annak a feladatnak helyes megvalósításához és megoldásához, amelyet ily ősi foglalkozási águnk a mai kor nagy mértékben változott adottságai mellett való gyakorlása jelent. Ezek közül a férfiak közül mindannyiunk öröme és okulására, magas koruk ellenére friss szellemi és töretlen testi erőben ma is többen körünkben élnek és nagy érték számunkra az a tudat, hogy napi bajainkban és gondjainkban bölcsen felülemelkedett véleményükkel és tanácsaikkal bennünket támogatnak.

Amikor a „Halászlát” multjára visszatekintünk és jövő feladataink elgondolkozunk, elsősorban az ő munkásságukról kell megemlékeznünk. Ez a lap nagyban hozzájárult ahhoz, hogy az ő eredményeik a közönség kincsévé válhattak, mert helyesen éppen ebben ismerete fel legfőbb feladatát. A kiváló szerkesztők működéséről külön ki kell emelnünk, hogy tudományos kutatásaik eredményeivel úgy szólólván számról-számrá gazdagították közléseikkel a halászlátársadalom ismereteit, hiszen ők maguk is elsősorban azoknak a férfiaknak sorába tartoztak és tartoznak, akikről éppen megemlékezem.

A „Halászlát” mindig az az organum volt és kell is hogy legyen, amely a partikuláris érdekek kapcsolásával a halászlátársadalom egyetemes érdekeit szolgálja. Ezt a felfogást vallották mindazok, akiket követünk és akiknek örökébe lépünk — ha az idő eljön — legszebb feladatunk.

De nem is lehet ez másképpen. Az egyesületnek és az annak életé-

Ma, amikor az ország vezetősége — Hazánk agrár mivoltához híven a mezőgazdaságunk fejlesztése és céltudatos irányítására nagy súlyt fektet, lapunk jelentősége ugyan csak kidomborodik és méltán illeszkedik a „Köztelek” társalapunk hívatásához, feladatához.

A halászlátból, a magyar ősfoglalkozásból idők folyamán fokozatosan fejlődött ki és lett világhírű a magyar haltermelés és halkereskedelem. E fejlődésben, annak irányításában lapunk nagy szerepet játszott. S ez a szerep fokozottabb mértékben jut érvényre ma, a világgégés és a világháború idegtépő, válságos és sorsdöntő óráiban, amikor önellátásra és saját gazdasági erőnk túltermelésének fokozására van szükségünk.

Lapunk a multban megállotta helyét és Hazánk számos szaklapja között a szaksajtó kiállításán bronzérmét is nyert. Ha a lapunk a multjára támaszkodva a régi kitaposott ösvényeken halad tovább is előre, céljának és feladatának, hívatásának meg fog felelni a jövőben is.

Az Országos Halászlátai Egyesület Elnöksége és lapunk Szerkesztősége.

elérése helyett csak belső egyetemesenélenségünk kifelé való dokumentálására vezet. Ez pedig eltekintve attól, hogy jogos bírálatnak teszi ki az érdekeltséget, legtöbbször éppen az óhajtott hatás ellenkezőjét eredményezi és olyan intézkedésekre vezet, amelyek a halászlátársadalom egyetemeségét sujtják. Ne egymás ellen, hanem egymás mellett fejtsük ki energiánkat.

Az egyesület és a „Halászlát” ezeket a szempontokat a multban mindig tiszteletben is tartotta. Ha voltak ettől az elvtől eltérő kivételes esetek, akkor azok tárgyalása mindjárt megmutatta, mennyire helytelen volt az egyetemes célkitűzés szolgálatától részletérdekek képviselőit átérteni. De még a kérdések tisztázását sem szolgálja azok nyilvános megvitatása, mert az érdekek kiegyenlítődése helyett inkább az ellentétek elmélyülésére vezet.

De így vagyunk ezzel nemcsak a halászlát terén, hanem minden más gazdasági ágazatban is. A csúciszervezeteknek sehol sem feladata, hogy az összesség keretén

belül működő ágazatok egymás közötti ellentéteit a nyilvánosság elé vigye, hanem mindenütt az, hogy minden egyes esetben a foglalkozási ág általános érdekeinek képviselőit szolgálja. Egyesületi életünkben és lapunk útján harcoljunk jobb munkakörülményekért, több megértésért a hatóságoknál és a nagyközönségnél, de belső ellentéteinket intezzük el önmagunk. Nem feladata sohasem valamely egyesületnek vagy lapnak az, hogy a szakma keretén belül szükségképpen meglévő versenyt levezesse, mert hiszen erre a feladatra nem is képes.

A „Halászlát” évfordulója alkalmából ezek a gondolatok foglalkoztatnak és azt hiszem, nem kívánhatok szebb és értékesebb működést szeretett lapunk számára a jövőben sem annál, hogy teljesítse hívatását továbbra is azoknak a magasabb szempontoknak tiszteletében és hasonló szellemi és erkölcsi fegyverzetével, amint azt az elmúlt évtizedek alatt tette.

dr. vitéz Paluzsai László,
az Országos Halászlátai Egyesület alelnöke,
m. kir. kormányfőtanácsos.

Szaklapunk 45. évében

Negyvenöt év! Jubileumra jogcímét ugyan még nem ad, de azért elég hosszú idő még egy szaklap életében is.

Bizony régen volt, mikor 1899. szeptember 1-t írtunk, amikor a „HALÁSZAT” első száma megjelent az „A TERMÉSZET” című folyóirat mellékleteként. Kissé elfogódottan írom le ezt a dátumot, mert a lap akkori cikkírói közül ma már csak ketten vagyunk még életben s társam tevékenységét sorsa már rég más irányba terelte, így hát egyedül állok ma itt, mint e régmúlt idő tanuja.

A Mindenható iránt érzett hálán kívül, hogy a mai napot megérem megengedte, eltölt az az elégedett öröm is, hogy az akkor megkezdett munkánkat az utánunk jövő nemzedék szeretettel, lelkesedéssel folytatja és a „Halászlát” negyvenötödik évébe lépve — a multban olykor bizony küzdelmes s válságos időkkel küzdve, de a multak tanulságaival gyarapodva s azokkal megerősödve, továbbra is betölti hívatását.

A lappal magával a mult év utolsó számában két cikk is foglalkozik. Egyik a lap hívatásáról az új szerkesztőnek lelkes hangú nyilatkozata, amely nyilatkozat bizonyára élénk visszhangot kelt a halászlát minden munkásának s e munkásság iránt érdeklődők lelkében. Mentől inkább ezeket egybefűző szellemi kapocs lesz a lap, annál tökéletesebben töltheti be hívatását.

Érezze a lapot mindenki otthonának, ahová bizalommal nyithat be, akár kérdezni, akár mondani-valója van.

A másik cikk a lap előző érdekes szerkesztőjének az írása s a lap tartalmáról szól s itt csatlakoztam hozzájuk én is, mint, visszafelé menve, a szerkesztők sorában a harmadik.

A lap jellegét, természetesen, a tartalma adja meg, vagyis az, hogy mit írunk bele?

Ezzel a kérdéssel kapcsolatban szeretnék valamire emlékeztetni. A „Halászlát” 1916. és 1917. évfolyamában jelent meg néhai DR. VUTSKITS GYÖRGY összeállításában „A magyar halászlát szakirodalmá” címen egy igen értékes tárgymutató, amely 2000 körüli címet ismertet. Szakok szerint 12 csoportba foglalja azokat, éspedig: 1. Vegyesek. 2. Halrajz s a vízi élet tana (Ichthyologia és hydrobiologia). 3. Betegségek (Pathologia). 4. Fogási módok és eszközök. 5. Tenyésztés. 6. Statisztika és külföldi halászlátok. Nemzetközi egyezmények. 7. Értékesítés. Közélelmezés. Közgazdaság. 8. Társulatok, Egyesületek. Kongresszusok. Intézetek. Gyűjtemények. Kiállítások. 9. Jogi vonatkozások (Törvény. Vízhasználatok. Kihágások). 10. Vízépítéset (Szabályozások. Hallépcső, stb.). 11. Víz szennyezés és szennyvíztisztítás. 12. Tengeri halak.

Azt hiszem van itt az írni akaróknak bőven miből válogatniok. De talán még egyébre is lehetne gondolni. Ez a jegyzék csak 1915-ig szól, amit azótától írtak meg, még szerte szórva hever. Pedig nem csak a ma munkája, hanem a mult tevékenysége is nagyon sok, értékes s tanulságos dologgal szolgálhat. Nem volna-e lehetőség arra, illetőleg nem akadna-e egy olyan Vutskits-szorgalmú új ember, aki ennek az anyagnak az összegyűjtésére vállalkoznék — a „Halászlát” segítségével? Hiszen a zöme úgy is a „Halászlát” tartalmából kerülne ki. Ezzel a magyar halászlát szakirodalmának egy oly értékes anyaga válnék mindenki számára hozzáférhetővé, amellyel méltóan lehetne a lap fennállása 50 éves aranyjubiläumának ünnepléséhez hozzájárulni.

Talán az új tankönyvet is könynyebb volna így megírni.

Répássy Miklós
ny. államtitkár.

A tógazdaságok jelentősége közéletünkben

Ismeretes, hogy a Duna és Tisza egykori, ma már szinte „mesés” halbősége folyóink szabályozása következtében erősen megcsappant. A folyók haltermésében keletkezett hiányt ma a mesterséges halastavak pótolják. Pontos statisztikai adataink — sajnos — nincsenek, de aligha kétséges, hogy a mintegy 23.000 kat. holdat kitevő **hazai tógazdaságainkból több hal kerül a piacra, mint összes szabadvizi halászatainkból.**

Jól tudjuk, hogy a mesterséges halastavaknak kétféle termését különböztetjük meg, és pedig a halastónak, mint hallegelőnek **természetes hozamát** és a takarmányozással elért **mesterséges hozamot**. Halastavaink természetes hozamát országos átlagban kat. holdanként 120 kg-ra

Szaklapunk bronzérmének képe.
Foto: Pietsch.

becsülhetjük. Mivel pedig tógazdaságaink területe kerekén 23.000 kat. hold, ez a természetes hozam évi 27.600 q halhozadéknak felel meg. Ha feltételezzük, hogy holdanként 4 q csillagfűrtöt etetünk és az értékesítést 4:1 arányban számítjuk (vagyis 4 q csillagfűrtből lesz 1 q halhús), további 23.000 q halterméssel számolhatunk. Vagyis tógazdaságainkból évenként mintegy 50.600 q hal kerül piacra.

A természetes álló és folyóvizek évi átlagos össztermését 45.000 q-ra becsülik. Végeredményben tehát az ország évi haltermése mintegy **95.000 q**.

Ha ezt a mennyiséget az export tízévi átlagával (13.218 q) csökkentjük, **marad hazai fogyasztásra — lefelé kerekítve — 82.000 q**.

Próbáljuk összehasonlítani, hogy ezzel szemben a szarvamarhatenyésztés és sertésenyésztés milyen mennyiségű élő állatot tud a piacra hozni. (Az alábbi mennyiségi adatokat, valamint a természetes álló- és folyóvizek évi 45.000 q-nyi termésének adatát UJLAKI NAGY ÁRPÁD „Élelmiszertermelésünk és ellátásunk” c. most megjelent tanulmányából vettem.)

Szarvamarhatenyésztésünkben 1,412.000 q szarvamarha kerül vásárra. A vágásra kerülő sertések súlya pedig 2,520.000 q.

Ha összehasonlítjuk ezt a két legfontosabb húst-szolgáltató termelésünket a haltermeléssel, láthatjuk, hogy a szarvamarha élősúlyának 5.8%-át, a sertésenyésztésnek pedig 3.2%-át kitevő mennyiségű halat termel a halászat.

Sarvasmarha- és sertésenyésztésünkben együttesen 3,932.000 q élősúlyú állat kerül a piacra. Ha hazánk szántóföldi területét 11 millió holdra becsüljük, azt kell látnunk, hogy a szántóföld egy holdjára 35 kg hús esik. Ezzel szemben 1 hold tógazdaság 220 kg halat termel, vagyis 6.3-szer több húst ad közfogyasztásra, mint a szántóföld. A juh-, kecske- és baromfi-húst, mint súlyban számot nem tevő tételt, figyelmen kívül hagytam.

Míthogy a szarvasmarha- és sertéshús kb. felerészben a rét és legelő hasznosításával készül, nem lesz érdektelen, ha összehasonlítjuk a tógazdaságok húshozamát az összes mezőgazdaságilag hasznosított területen termelt húsmennyiséggel. Ha az összes mezőgazdasági területet 18 millió kat. holdra becsüljük, 1 kat. holdra 21 kg piacra kerülő élősúlyú állat esik. Ezzel szemben a tógazdaságban kat. holdanként termelt halhús 220 kg, tehát tógazdaságaink több, mint tízszer annyi húst termelnek, mint az egyéb mezőgazdaságilag hasznosított területeink. Természetes azonban, hogy az egyéb mezőgazdaságilag hasznosított terület viszont más termékekben ad le tetemes mennyiséget. Ezt — adatok hiányában, tisztán csak az országos átlagtermések alapján — 4—5 q búza ellenértékére becsülöm.

Az eddigiekből nagyon is nyilvánvaló, hogy tógazdaságainknak a közéletünkben, húsellátás szempontjából, nagyon fontos szerepük van.

De vegyük tekintetbe azt is, hogy a **legtöbb tógazdaság olyan területeken létesült, amelyek teljesen értéktelenek voltak**, amelyek után tehát az állam adót alig-alig szedhetett. Ezért a nemzeti vagyonszaporulat szempontjából is, de közgazdasági tekintetben is komoly értéket jelentenek tógazdaságaink.

Mivel pedig a tógazdaságok után tulajdonosaik **nem földadót**, hanem az összehasonlíthatatlanul súlyosabb **kereseti adót** fizetik, vagyis az állam a tógazdaságok létesítésével — magánvállalkozás útján — nem várt adóalanyokhoz és jelentős adóelőnyökhöz jutott, egészen természetesen látszik az a kívánság, hogy a tógazdaságok létesítését helyénvaló lenne adókedvezményekkel elősegíteni. Nagyon is indokolt volna, ha az állam **5—15 éves adómentességet** nyújtana azoknak, akik tógazdaságot létesítenek.

Ez egyáltalában nem túlzott kívánság, mert hiszen voltak — és valószínűleg újból elkövetkeznek — szomorú, ráfizetéssel járó évek is, amikor a tógazdák üzemeiket a jobb jövő reményében a ráfizetés ellenére is fenntartották.

Amikor tógazdaságainknak rosszul ment (az 1931—1935-ös években), a fogyasztóközönség járt jól, mert olcsó halhoz jutott. Az akkor jelentéktelenre zsugorodott kiviteli lehetőség ellenére elkelt haltermésünk, — vagyis belföldi fogyasztásunk fokozódott. A mai idők megint kedveznek a halfogyasztás elterjedésének, így remélhetjük, hogy tógazdaságaink a háború utáni években sem fognak különösebb értékesítési nehézséggel küzdeni.

Természetesen **tógazdaságaink holdankinti mesterséges hozamát tetemesen fokozhatnók**, ha kellő mennyiségű takarmány állna rendelkezésünkre. Most a kat. holdankinti 4 q takarmányra sem számíthatunk, holott 10 q takarmány is feleltethető holdanként.

Reméljük, hogy közellátásügyi kormányzatunk is meglátja a halnak, mint a háborúban különösen jelentős közéletünkben szereplő cikknek jelentőségét, és biztosítani fogja tógazdánk takarmány-szükségletét.

Lapunk kitüntető oklevele.
Foto: Pietsch.

Ha pedig az új tógazdaságoknak nyújtandó többévi adómentesség kívánalma teljesülne, olyan mezőgazdasági beruházásokra kerülhetne a sor (magánvállalkozásokból!), amelyek nemcsak a nemzeti vagyongyarapodását jelentenék, hanem az annyit emlegetett „főlös vásárlóerő” egy részét is levezetnék.

Manninger G. Adolf
az Országos Halászati Egyesület alelnöke,
kir. gazdasági főtanácsos.

A limnológia fejlődése és mai állása

Írta: Dr. Maucha Rezső

kísérletügyi főigazgató, egyetemi c. nyilv. rk. tanár.

Most hogy a „Halászat“ negyvenötödik évébe lép, a Szerkesztő Úr azt a megtisztelő kérést intézte hozzám, hogy írjak valamit az édesvízi halászat és haltenyésztés irányítására hivatott tudományág, a limnológia fejlődéséről és mai állásáról.

Szívesen teszek e kívánságnak eleget, mert egyrészt a témát időszerűnek tartom, hiszen a limnológia kialakulása és fejlődése lapunk fennállásának időtartama folyamán ment végbe. Másrészt mert abban a szerencsés helyzetben vagyok, hogy e tudományág kialakulásának közvetlen szemlélője lehettem, sőt annak kifejlésztésében szerény munkámmal — egy cseppet adván a tengerbe — magam is hozzájárulhattam. Mert bizony harminchat esztendővel ezelőtt, amikor fizetésten asszisztensként a vezetésem alatt álló intézetben tudományos munkásságomat megkezdtem, a halászati biológia még nemcsak hogy gyermekcipőben járt, hanem mint önálló tudományág még szóba sem jöhetett.

Ebben az időben a biológiában még a DARWIN-tól megalapított származástani elmélet hatása alatt a rendszertani, morphologiai (alak-tani) és fejlődéstani irányzat uralkodott, élettani és ökológiai tárgyú dolgozatok csak elvétve jelentek meg, sőt ha akadtak is ilyenek, azok nem ébresztettek kellő figyelmet, ezért csakhamar feledésbe is merültek, elkallódtak. A tudomány még nem érett meg, hogy azok jelentőségét felismerje. Ismertük a halak és azok természetes táplálékának, a szabadszemmel és mikroszkóppal megfigyelhető flóra és fauna alaki sajátosságait és rendszertani vonatkozásait; a természetes vizek kémiai összetételét, sejtettük a vízben oldott oxigéngáz nagy biológiai jelentőségét; regisztráltuk a víz fizikai sajátosságait; tudtunk a természetes vizek medrének geológiai felépítésében mutatkozó különbségekről; a meteorológiai viszonyok változásairól, de a vízben élő szervezetek egymáshoz, és e környezeti tényezőkhöz való viszonyáról teljesen tájékozatlanok voltunk. A gyakorlati élet rávezetett bizonyos mesterséges tényezőkre, pl. a városokból és gyárakból kibocsájtott szennyvizeknek a halasvizek életközösségére gyakorolt hatásának tanulmányozására, de az öntisztító folyamat igazi lényegéről még mit sem tudtunk.

Nagy úttörők, mint P. SCHIMENZ, B. HOFER és R. KOLKWITZ már akkor kezdték lerakni a halászati biológia alapköveit, mégis csaknem másfél évtizednek kellett elmulnia, amíg a korszerű értelemben vett édesvízi tudomány, a limnológia, vagyis az a tudományág kialakulhatott, amely az édesvízi halászat, haltenyésztés, valamint a szennyvíz levezetés minden tudományos és gyakorlati vonatkozású kérdéseit felöleli.

A mai értelemben vett limnológia megalapítását az 1922-ben KIEL-ben megtartott első nemzetközi limnológiai kongresszustól származtatjuk. Ez a kongresszus állapította meg e tudományág fogalmát, munkaterületét, módszereit, stb. Eszerint a mai értelemben vett limnológia összefoglaló (szintetikus) tudomány, amely általában a természetes édesvizek (tehát nemcsak a tavak) valamennyi természeti jelenségeinek tanulmányozásával foglalkozik, tartozzanak azok a természettudományok bármelyik ágának munkakörébe.

A modern limnologia tehát a természettudományok valamennyi ágát felöleli. Az édesvizek tanulmányozása terén egyaránt értékesíti mindazokat a tudományos eredményeket, amelyek a biológiai diszciplínák, a kémia, fizika, geológia, geografia, meteorológia, kozmográfia, technika terén láttak napvilágot. A limnológia mégsem tisztán elméleti tudomány, sőt éppen gyakorlati kérdések megoldása vezetett elsősorban annak kifejlődéséhez. Nevezetesen a százfördülő idején fellendült édesvízi haltenyésztés és halászat terén felmerült gyakorlati kérdések megfejtésének szükségessége adta meg a lökést annak kialakulásához. E célból keletkeztek ugyanis abban az időben világszerte, így Hazánkban is, a hidrobiológiai és halélettani kísérleti állomások. Már eddig is igen sok gyakorlati kérdésre nyújtott az elméleti és alkalmazott limnológia értékes útbaigazítást. Így pl. a halastavak célszerű népesítése, a halak helyes takarmányozása, a halastavak trágyázása, a halak növekedése, vándorlása, stb. tekintetében, de ma még korai volna azt kívánni, hogy az e téren felmerülő minden kérdésre már most kielégítő választ adjon.

A limnológia még fiatal tudomány, csak 20 esztendő multra tekinthet vissza és bár ez idő alatt a tudományok történetében csaknem példa nélkül álló fellendülésről és fejlődésről számolhat be, mégis messze van attól, hogy ideális céljait elérhesse, illetőleg csak meg is közelíthette volna. Ezt egy példával óhajtjuk megvilágítani. J. LIEBIG a hírneves kémikus éppen 100 esztendővel ezelőtt alapította meg a talajjavítás tudományát. Azóta a mezőgazdasági kísérleti állomások világszerte lázas munkával végzik kutató munkásságukat, de még ma is igen sok olyan nyitott kérdés van a talajjavítás terén, amely feleletre vár. Az ilyen természetű kutató munkánál ugyanis állandóan újabb problémák merülnek fel. Különösen áll ez a limnológiára, amely a természettudományok minden ágát munkakörébe vonta és ezért napról napra az új problémák különösen nagy tömege merül fel, amelyek mind megoldásra várnak. De előreláthatólag még hosszú időre lesz szükség ahhoz is, hogy a már eddig elért eredmények átmenjenek a gyakorlatba, mert azoknak átültetése nagy körültekintést és óvatosságot igényel. Ez általában így van a természettudományok és technika minden ágában, az elméleti úton kapott eredmények gyakorlati értékesítésénél. Ezért óva intünk mindenkit attól, hogy e tudománytól csodákat várjon, azt csak a hozzá nem értő laikus közönség teszi, azok a kontárok, akik a kutató munka nehézségeiről nincsenek tájékozódva.

Hogy ezek utáni némi fogalmat alkothassunk magunknak mindazon kérdésekről, amelyek ma a limnologusokat foglalkoztatják, néhány szóban összefoglaljuk a limnologia eddig elért fontosabb eredményeit. A THIENEMANN és E. NAUMANN, a korszerű limnologia meg-

alapítói, egymástól függetlenül rájöttek arra, hogy a természetes tavak között lényeges különbségek észlelhetők, amelyek nemcsak az egyes tavakban élő szervezetek minőségében, hanem azok mennyiségében és egyúttal a víz kémiai összetételében és fizikai sajátágaiban is kifejezésre jutnak. Három főtípust különböztettek meg, nevezetesen **jól termő** (eutroph), **kevésbé termő** (oligotroph) és **láros** (dystroph) tavakat. Minthogy a természet a skatulyázást nem tűri, e három főtípuson belül az átmenetek egész sorozata vált ismeretessé.

A **jóltermő** (eutroph) tavakat benépesítő szervezetek összessége (biocönózis) egyedekben igen gazdag, táplálékban ellenben meglehetősen szegény, a víz átlátszósága általában kicsiny, amit a vízben élő apró, főleg növényi szervezetek (phytoplankton) nagy tömege okoz. Az ilyen tavak vizének színe erősen zöldesbe hajló, ami a vízben élő algáktól származik. A jóltermő tavak mélysége rendszerint kicsiny és azok leginkább az előhegységeken és dombosvidékeken, vagy az Alföldön találhatók. A víz sótartalma nagy, ami főleg kalcium és magnézium, esetleg nátriumhidrokarbonáttól tevődik össze. A víz erősen lúgos kémhatású, a pH érték 7.5—és 9 között ingadozik.

A **kevésbé termő** (oligotroph) tavak biocönózisát az egyedek számának kicsiny volta mellett, a fajok nagy változatossága jellemzi. A víz átlátszó, színe a zöldeskéktől sötétkélig, a kék legkülönbözőbb árnyalatain megy keresztül. A tavak rendszerint ugyan mélyek és leginkább a magas hegységeken, vagy azok közvetlen közelségében találhatók. A víz sótartalma kicsiny, az főleg kalcium- és hidrokarbonátióból áll és bár a víz lúgos kémhatású, annak pH értéke alig haladja meg a 7-et.

A **láros** (dystroph) tavak élővilága úgy egyedszámra, mint fajokra nézve igen szegény, speciálisan acidofil, tehát a savanyú kémhatást kedvelő szervezetekből áll. A víz átlátszó, azonban erősen barna, sőt feketés színe miatt a beléje merített testek csakhamar eltűnnek szemünk elől. A láros tavak nem nagyon mélyek, főleg magas hegyvidékeken, ösközetek, vagy vulkáni kőzetektől felépített talajokon fordulnak elő, ezért a víz sokban igen szegény, kalcium- és hidrokarbonátiót alig tartalmaz. A víz mindig savanyú kémhatású, pH értéke 7-nél mindig kisebb, leginkább 3 és 5 között ingadozik. A vizen úszógyep képződik, ami főleg a Sphagnum nevű moha telepeiből áll, amely között egy rovarévíz növény, a Drosera nagy tömegben fordul elő. A nagy láros tavakat ilyen mohatelepek sphagnetumok, ingoványok környékezik.

Mint e vázlatos leírásból is megítélhető, a háromféle tótípus nemcsak biológiai szempontból, hanem a víz kémiai összetétele, fizikai tulajdonságai (átlátszóság, szín, stb.) a talaj geológiai felépítésége, a tavak földrajzi helyzete szempontjából is lényegesen különbözik egymástól.

A legszembevetőbb különbség azonban a három tótípus között a víz oldott oxigéntartalmának a mélységgel való változásában jelentkezik, miként azt A. THIENEMANN kimutatta. A **jóltermő** tavak oxigéntartalma a napfénytől jól átvilágított legfelsőbb vízrétegekben nagyobb lehet a telítési értéknél. A túltelítettség rendszerint nem közvetlenül a felszínen, hanem egy-két méterrel az alatt jelentkezik. A mélyebb vízrétegekben ellenben, ahova a napfény a felső vízréteg fényelnyelő hatása folytán már lényegesen meggyengített állapotban hatol le, az oxigéntartalom a mélységgel fokozatosan csökken, úgyhogy a fenék közelében nagyon gyakran már teljes oxigénhiány uralkodik.

A **kevésbé termő** tavakban az oxigéntartalom a jól átvilágított felsőbb vízrétegekben szintén túllépheti a telítési értékeket, a maximális oxigéntartalom azonban rendszerint nagyobb mélységben következik be, mint a jóltermő tavakban. A gyengén, vagy alig megvilágított mélyebb vízrétegekben a víz oxigéntartalma egészen a fenékgig lényegesen nem tér el a telítési értéktől.

Végül a **láros** tavak oxigénrétgazdagsága lényegileg azonos a jóltermő tavakéval.

A különféle tavak oxigénrétgazdagsága alapján a tótípusokra jellemző határértékeket sikerült levezetnünk, az ú. n. **oxigéngradiens-t**, amelyek segítségével az egyes tavak termelésbiológiai jellegét könnyűszerrel felismerhetjük. E módszerünket BIRGE és JUDAY, a hírneves amerikai limnológusok a **Wisconsin** állambeli tavak típusának megállapításánál igen jó eredménnyel használták. Továbbá W. OHLE-nak sikerült az oxigéngradienst a tavak széndioxidrétgazdagságára is átvinnie és ezúton az északnémetországi tavak termelésbiológiai típusát megállapítani. Mindezekből az következik, hogy a **tavak termelésbiológiai jellege, illetőleg széndioxidtartalma között szoros kapcsolat áll fenn**. Ez nem meglepő, ma már tudjuk, hogy a természetes tavak olyan zárt rendszernek tekinthetők, amelyben a különböző természeti tényezők egymást egyensúlyban tartják és az **önellátás** (autarkia) megvalósítására törek-szenek. Ezt először THIENEMANN éppen az oxigénrétgazdagság alapján ismerte fel és úgy fejezte ki, hogy minden egyes természetes tó egy **magasabbrendű biológiai egységet, az egyed felett álló egészet** (individuelle Ganzheit) képvisel.

Hogy ezt megértsük, alábbi megfontolásokat kell elvégeznünk. A természetes vizekben az élőlények élettani szempontból három csoportba oszthatók. Az első csoportba a **termelők** (producensek) tartoznak, vagyis mindazon szervezetek, amelyek a szervesanyagot önállóan képesek megélni, mert testüket felépítő nagy energiatartalmú szervesanyagokat széndioxidból, vízből és bizonyos sókból elő tudják állítani, miközben szabad oxigéngázt is termelnek.

A második csoportba tartozó **fogyasztók** (konzumensek) a termelőktől készen nyújtott szervesanyagokból táplálkoznak. Azokat testükben élőanyag formájában raktározzák, hogy ezzel életterük, vagyis a tavak és egyéb természetes vizek energiaszükségletét készletben tartásák. A fogyasztók rendeltetése tehát nem az, hogy a termelőktől nyújtott szervesanyagokat elbontsák, mint ezt régebben gondolták, ez az

elbontó szervezetek (reducensek), **baktériumok** feladata. Igaz, hogy a felvett szénvegyületek kicsinyhányadát a fogyasztók is vízbe és széndioxidra oxidálják, de csak annyit, amennyi saját energiaszükségletük fedezésére szükséges. A szervesanyagok tulajdonképeni elbontását a természetes vizekben a baktériumok végzik és ezzel a körfolyamatot megfordíthatóvá is teszik, vagyis a vizek önellátásának, **autarkijának folytonosságát** biztosítják.

Igaz, hogy **tökéletesen autark víz a természetben nincsen**, mert idegen életterekből, pl. a szárazföldről is kerülhetnek minden vízi élet-térbe kisebb-nagyobb mennyiségben olyan szervesanyagok, amelyek nem ott keletkeztek. Különösen áll ez a dystroph vizekre, vagy a rothadó szervesanyagokat magukkal hordozó szennyvizekkel szennyezett befogadókra. De ilyenek a mesterséges halastavak is, amelyekbe mint tudjuk, a halaknak mesterséges takarmányt juttatnak.

Mint az itt röviden összefoglaltakból is megítélhető, a természetes és mesterséges halastavak a limnológia mai állása szerint, olyan zárt rendszernek tekinthetők, amelyben az összes természeti tényezők, az ú. n. **környezeti (millió) tényezők**, nem különben a vízben végbenemő biológiai folyamatok egymással kölcsönös egyensúlyban állanak. Ez a körülmény teszi lehetővé, hogy a vizekben lejátszódó biológiai történés megismerésére a fizika exakt kutató módszereit használhatjuk fel. Az egyensúly fogalmát és annak törvényszerűségeit ugyanis a fizikai kutatás körében állapították meg és valóban már ott tartunk, hogy a vizekben megfigyelhető biológiai jelenségeket egységes nézőpontból a fizikai egyensúly törvényein keresztül tanulmányozzuk. Ez az irányzat most van kialakulóban, ezért ma még nagyobb jelentőségű gyakorlati eredmények nem állnak rendelkezésünkre, de minden reményünk meg lehet arra, hogy az eljövendő évtizedek folyamán egymást fogják követni olyan felfedezések, amelyek a gyakorlati hal-tenyésztés terén is igazi haladást jelentenek.

A halászatról és ami vele összefügg!

A halászat régi időktől fogva mostoha gyermeke volt a magyar mezőgazdaságnak. Amit a kulturális haladás folytán beállt fejlemények meghagytak, elvitte a rablógazdálkodás.

A halászatnak, mint gazdasági termelési ágának pedig már a honfoglalás előtti magyarság életében jelentős szerepe volt, mert a vándorlására kényszerült magyarok mindig vízben dús tájakon táboroztak. Bizonyos hogy miképpen a vadászat, úgy a halászat is fontos és kedvelt elességszerző foglalkozása volt a szabad magyaroknak; de még a XIV. és XV. században is, — mai fogalmak szerint — hihetetlen mennyiségű halat fogyaszt-

tottak elődeink. Könnyű is volt azonban a középkorban sok halat fogyasztani, mikor írott emlékeink szerint meseszerű halbőség volt a folyóvizekben.

A halak szaporodási lehetőségeit biztosították az Alföld és Dunántúl vadvizekkel ellepett térségei. Ha tulszá is volt az, amit elemista koromban — régen volt — tanultam, hogy a Tiszában több a hal, mint a víz, annyi bizonyos, hogy a konvenció megállapításánál a cselédség kikötötte, hogy hetenként kétszernél többször nem szabad nekik halat adni. Azt is tudjuk OLÁH MIKLÓS érsek révén, hogy a tavaszi áradás idején a Tisza, a Duna, Temes, Fertő és

Balaton környékén szinte bűzhödi a levegő az apadás után kintrekedt és elpusztult halaktól. Ez időben, de még a XVII. században is feltűnően bővelkedtek folyóvizeink a tokfélékben, így kecsgeben, sőregben és hatalmas, több mázsás vízákban.

Ha a régi nagy halbőséget a vadvizek lecsapolása, a folyammedrek szabályozása, az ipari vízhasználatok, duzzasztóművek, a vegyi üzemek okozta vízszennyezés és a felfokozott vízi forgalom miatt nem is állíthatjuk ugyan újra vissza; helyes gazdálkodás mellett azonban mégis ismét népesse tethjük folyóvizeinket.

Ennek első feltétele a halászat szigorú ellenőrzése, vagyis a rablóhalászat megszüntetése. Nem szabad előfordulnia annak, amit a Bácska visszacsatolása után látunk, hogy ezer és ezer mázsa oly 15—20 dekás csukát, apró kecsget, süllőt és harcsát fogtak ki, valamint sok ezer mázsa 4—5 dekás különböző fehérhal féleség került piacra, melyek emberi fogyasztásra alkalmatlan áruk voltak, viszont éppen ezek a süllő, harcsa és csukák nagyszerű táplálékai.

Törvényileg kell kényszeríteni a halászati jogbérletet a népesítésre. Csak hogy itt első sorban meg kell változtatni a mostani bérleti rendszert. Nem lehet kívánni egy bérletől sem, hogy 6 évi bérleti időtartalomra népesítsen, s halállományát kímélje, ha ki van téve annak, hogy az általa nevelt halhoz nem is tud már hozzájutni, mert lejár a bérleti szerződése.

Racionális halgazdálkodást csak úgy lehet vezetni, ha a bérlet a bérbevevőnek hosszabb időre biztosítva van. Tizenöt év, de legkevesebb 12 év a minimum, amire a bérletnek szüksége van, hogy a bérbe vett vizet úgy kezelje, hogy az ne csak kenyeret adjon neki, hanem hogy — ami nemzetgazdasági szempontból fontos — az állományát gyarapítsa.

De arra is ügyelnünk kell, hogy vizeink avatott kezekbe kerülje-

nek. A halászati jog gyakorlását azért képesítéshez kell kötni. Ezzel szemben biztosítani kell, hogy a mesterségét megtanult halász vízhez is jusson. Anomália például, hogy az Apatin halászcéh még ma is 300-nál több halászmestert tart nyilván, akiknek fele sem úzi azonban mesterségét, a másik fele pedig más vizén szellér számban dolgozik. Mint anomáliát felemlítem még, hogy — mint értesültem — a 300 halászmester mellett mindössze csak 10 a halászinatanuló!

Ha a magyar halászt megfelelő elméleti és gyakorlati kiképzésben részesítjük, akkor mesterségét is jobban megbecsüli, látóköre tágul, öntudata és vállalkozó szelleme erősödik s így könnyebben jut birtokába mindazon előfeltételeknek, melyek önálló egzisztencia megalapozásához, halászbérlet megszerzéséhez, vagy ilyenbe való társuláshoz szükségesek. A szakképzett halász többtermelés alatt nemcsak a napi halzsákmányának minél nagyobb bőségét, hanem a halállomány megóvását és gyarapítását is értse.

Az igazi halászmester nemcsak a hal kifogásához, hanem a haltenyésztéséhez is értsen, aki nem tartja vízbedobott pénznek az ivadéknak vagy a jól megválasztott tenyészanyagok az árát.

A tanult halásznak értenie kell a hal kezeléséhez, annak kifogása utáni alkalmas — élve vagy jégeltetve — való tárolásához. Különös gondot igényel a hal csomagolása, mert annak értéke attól függ, hogy milyen állapotban kerül a kereskedő kezébe. E tekintetben még sok panaszra van okunk. Minden halászbérletnek gondja legyen, hogy a csomagoláshoz szükséges jég rendelkezésre álljon, tehát jégverme legyen. A csomagoláshoz való kosarakat is maga fonhatja s így téli időben is, mikor sokszor kényszerzünetet kell tartani, foglalkozás és mellékkereset-hez jutnak a munkások.

Az öntudatos halász ismerje a szervezkedésben, a jól kiépített érdekképviseletben rejlő erkölcsi erőt és ezért az egyesületi életben is tevékenyen vegyen részt. Nem elég fizető tagnak lenni.

Ne a mostani háborús viszonyokat tartsuk szem előtt, amikor minden éllelmiszer kellendő, hanem gondoljunk a mégis csak eljövendő békeidőkre, mikor újra a vevő kerül felül és a termelőnek kereskedőnek egyaránt alkalmazkodnia kell a piac igényeihez. Ennek szemmel tartásával vigyázni kell arra, hogy a vevő a mai viszonyok közt is elfogadható, vásárlóerejéhez mért árban juthasson halhoz, mert különben elfordul tőle és akkor nem lesz könnyű ismét a rendszeres halvásárláshoz hozzászoktatni.

E tekintetben az egyéni iniciatívára, az egyéni leleményességére vagyunk utalva, mert a gazdasági élet gerince mindig a magánüzem lesz.

Ezért kell, hogy szakképzett halászsokat és halkereskedőket neveljünk, akik foglalkozásukat, nemcsak kenyérkereseti forrásnak, hanem hivatásnak is tekintik.

Id. Zimmer Ferenc
halászmester,
kereskedelmi főtanácsos.

LAPSZEMLE

A periphyton jelentősége a hajózásban. Írta: Mladiáta A. J. főkapitány, mérnök. (Megjelent: A Tenger 1942. évi XXXII. évfolyamának VII—IX. számában).

A szerző behatóan foglalkozik évtizedeken át gyűjtött gyakorlati tapasztalatai és külföldi tanulmányok alapján a hajózással szorosan összefüggő és fontos periphyton problémával.

A periphyton a hajó külhájára letelepedő növényi és állati szervezetek összessége. A periphyton-nak nagy szerepe van a hajózásban, mert ez egyrészt a hajó menetellenállását növeli, másrészt elősegíti a hajó fenék lemezeinek rozsdásodását, korrózióját.

A hajó menetellenállása a surlódástól és az alaki tényezőktől függ. A surlódás a hajó vízalatti felületének érdességével arányos — amit a rátelepülő lények száma, minősége és mennyisége jelentősen megváltoztathat.

A hajók kellő karbantartásának hiányában — hosszabb tartózkodás vízben; felület és elszett tisztogatás és mázolás — a periphyton oly nagy mérvű elszaporodása következhet be, hogy nemcsak a menetellenállás növekszik meg, azaz a hajó sebessége több csomóval (1 csomó: 1852 m/óra) csökkenhet, hanem üzemanyag (tűzelőanyag) fogyasztása is jelentősen nagyobbodhat, sőt a hajó súlya is növekszik, valamint a hajófenék vasalkatrészei is jobban rozsdásodhatnak.

A szerző ezt sok érdekes és tanulságos példával világítja meg. Nem lesz érdektelen, ha ezek közül egy-kettőt idézek. Pl. egy 32 csomós torpedóromboló az északi Atlanti óceán vizein 8 hónap után 3 csomót veszített sebességéből, amelynek legyőzése kb. 10.000 t. lőerőt, azaz 30% erőtlőbbet jelentett. — Egy 20.000 tonnás csatahajón egy dokkolás alkalmával a szerző kb. 40 tonna súlyú nedves periphyton-t állapított meg, ami kb. 10 kg/m² megterhelést jelentett. — Rozszturanszky orosz flottájának tragikus sorsához nagyban hozzájárult a periphyton. Ugyanis a hajókon levő lerakódások következtében előidézett sebességcsökkenés legyőzése nagy szénfogyasztást jelentett, amit csak széntöbblet lerakásával biztosítottak és ez így a hajók stabilitását csökkentette, mélyebb lemerülést eredményezve.

E példák eléggé indokolják már is ama nagyjelentőségű kutató munkát, melyet egyes intézetek végeznek műszaki, biológiai és gazdasági szempontból a periphyton lehető csökkentése és a hajótest kellő megóvása érdekében.

A periphyton összetételének és jellegének megállapítása is számos kutatót foglalkoztat, minthogy az az egyes élővizek lakóira jellemző és kiegészíti a hydrobiológiai ismereteket. Szerzőnk is munkájának második részében részletesen ismerteti mind az állati, mind a növényi letelepedések összetevőit, kitérve egyes természetbúvárok (Hentschl, Knipovitsch) vonatkozó munkásságára és utalva a Fekete és Azovi tengerek, valamint a Volga folyam hajózási szempontból is jellegzetes hydrobiológiai megnyilvánulásaira. Sz. Z.

Halászat. Írta: id. Zimmer Ferenc halászmester, kereskedelmi főtanácsos (Megjelent: a Magyar-Bulgár Gazdasági Szemle II. bővített kiadásában, Magyarország—Bulgária című Emlékkönyvben.)

A szerző — az OHE tiszteletbeli és a jelenlegi választmányának tagja — munkájában a magyar halászat multjával foglalkozik. A magyar halászat történelmének beható ismeretéről tesz tanúságot művében.

Az Árpádok idejétől napjainkig ismerteti a magyar halászatnak, mint gazdasági termelési ágának és mint foglalkozás v. iparágának fejlődését, jelentőségét, vagy lehanyaglását és visszaesését.

A történelmi ismertetés során párhuzamot von Hazánk és a külföld „halászati” multja között. Részletesen ismerteti a honi gyakorlati és gazdasági halászati szakirodalmat. Utal a történelmi fejlődés folyamán kialakult halászat-vadászat sorsközösség ellenére mutatkozó ellentétekre és azok gazdasági-tervezetellenes hátrányaira.

A szabad — nyílt — vizek halászatán kívül a tógazdaságok jelentőségére is kitér. Behatóan foglalkozik a hazai halállomány csökkenésének előidézőivel, valamint a mesterséges haltenyésztés felkarolásának szükségességével.

A magyar-bulgár gazdasági együttműködést a szerző munkája is nagyban előmozdítja. Sz. Z.

A Velencei tó halászata, különös tekintettel a süllő- és harcsatelepítéssel elért eredményre

1. kép. A Velencei-tó térképe. (1 négyzet 1000x1000 m.)

A Velencei tó hazánk harmadik legnagyobb tava, vízterülete 3967 kat. hold. Itt működik az ország egyik legrégebb halászati társulata, amely 1890-ben alakult.

1935 január hó elseje óta bérlője a Velencei-tónak TÓTH KÁLMÁN, aki legképzettebb nyíltvízi halászaik egyike. Fiatal gyermekkorától a halászatnak szenteli életét. A halászat iránti szeretetét édesapjától örökölte, aki — mint CORCHUS BÉLA társa, — a legrégebb tógazdák egyike volt. TÓTH KÁLMÁN-nak több, mint 10 éves tógazdasági gyakorlat állt háta mögött, amikor — öszintén szólva — a legnehezebb gazdasági viszonyok kellős közepén, 1935 év elején a tó halászatának bérletét átvette.

A tavat a halászati társulat a halászati törvény értelmében első ízben 1912-ben adta bérbe egységes kezelésre. A bérlő annak idején 12.800 korona bért fizetett, mely 5 évenként 20—20%-kal emelkedett. A bérlő köteles volt 20.000 darab 5—10 dekagramm nagyságú nemes pontyivadékot (10—20 q) a tóba helyezni. SCHWARZ IZIDOR és GESTETTNER NÁTHÁN nádfeldolgozók, mint halászbérlő társak 1931 év végéig bérelték így a halászatot. SCHWARZ bérlőtársa már korábban elhalt. A bérletet 1932-ben további 10 évre hosszabbította meg a társulat, mintegy 8.000 pengő évi bérösszegért. SCHWARZ IZIDOR elhalálása folytán került újra bérbeadásra, 1934 év végén.

A halászati társulat TÓTH KÁLMÁN-nal kötött bérszerződését 1942-ben újította meg további hosszabb időtartamra. Az évi bér összege országos viszonylathoz képest igen magas, 120 q élő ponty budapesti nagybani átlagára, ami a jelenlegi halárakat tekintve, több, mint évi 65.000 pengő. — 15 P/kat. hold. A bérlő azonkívül köteles évente 40 q legalább 5 deka átlagsúlyú nemes pontyivadékot behelyezni, továbbá 20 fészék megtermékenyített süllőikrárt. A bérlő fizeti azonkívül a bérbeadók bérösszeg utáni kereseti adóját is pótlékaival együtt. Ez a bérösszegnek további mintegy 20%-át teszi ki.

A halászati társulat elnöke MÉSZÁROS ISTVÁN székesfehérvári apátkanonok, aki a társulat ügyeit immár 10 éve a legnagyobb odaadással vezeti. A halászat fejlesztését iparkodik minden lehető eszközzel előmozdítani és TÓTH KÁLMÁN-nak ezirányú törekvéseit mindenkor magáévá tette.

A társulat igazgatója MESZLENY PÁL velencei földbirtokos, aki a hal és madárvédelem érdekében veti latba tekintélyét. A halászati társulatnak közel 50 éve jegyzője KOVÁCS ISTVÁN velencei nyugalmazott községi vezetőjegyző, akinek odaadó szorgalmát és ügybuzgalmát méltánylandó az 1934 évi közgyűlés az eddig 60 illetőleg 100 pengős tiszteletdíjait 150 pengőre emelte fel.

Az ország összes halászati társulatok közül mondhatnánk a Velencei tavi halászati társulat adminisztratív költségei a legkisebbek, pl. 1942 évben mindössze 159 pengő volt a kiadás a 35.200.— pengős bérjövdelem mellett.

A halászati társulatnak 10 tagja van, ezek között a legnagyobb érdekelt a SZÉKESFEHÉRVÁRI KÁPTALAN 2057 kat. hold vízterülettel. A második legnagyobb érdekelt a VELENCEI KÖZBIRTOKOSSÁG 870 kat. holddal. A közgyűlésen 10 kat. hold képez 1 szavazati jogot.

A Velencei tó vízgyűjtő területe 574 négyzetkilométer, ebből a Császárpatakra, — a fő tápláló vízre — 310 négyzetkilométer esik. Kevésbé fontos tápláló vize a Bágyom-patak. Ez utóbbi csak esőzések és olvadások alkalmával hoz jelentősebb vízmennyiséget, míg a Császárpataknak nyáron is jelentős a vízhozama.

A fölös vízmennyiség a Dinnyés—kajtori ármentesítő társulat 27 kilométer hosszú csatornáján talál lefolyást a Sárvíz csatornába. A Velencei-tavi árapasztó zsilip küszöbe 104,2 m. Adria felett. A Vizrajzi Intézet 1934 óta jelzi a Velencei-tó vízállását az agárdi vízmércén. A vízmagasság különösen a téli hónapokban rendkívül jelentőséggel bír a halpusztulások szempontjából. Az utóbbi 30 évben 1916-ban, 1929-ben és 1933 évben volt nagyobb mérvű halpusztulás, amely oxigénhiányra volt visszavezethető. 1916-ban és 1933-ban nyári halpusztulás fordult

elő, míg 1929 évben — amidőn a kemény fagy és magas hótakaró miatt számos tógazdaságban is volt halpusztulás, — a Velencei tavon is kikapott a süllőállomány és csukaállomány, sőt a pontyállomány is megirtult.

A Velencei-tó természetes hozama egyike a legjobbaknak az országban, ami a víz összetételével és a mély gittja réteggel függ össze. Ez a körülmény magában rejti azonban a halpusztulások veszélyét is. A magasabb vízállás itt feltétlen előnyös a halállományra. Az idei év csapadékos szegény időjárása kihatással volt a halfogásra. Kemény tél esetén nagy veszély fenyegetheti a sekély tó halállományát.

A legalacsonyabb vízállás általában október-november hó folyamán van (120 cm volt 1943-ban, 1942-ben 145 cm.). A legmagasabb vízállás általában a tavaszi hónapokra, március áprilisra esik. A tó vízjátéka több, mint egy métert tesz ki. 1943 novemberében megindult csapadékos időjárás szerencsére mintegy 40 cm-rel emelte eddig a vízszintjét és ezáltal kedvezőbb körülményeket teremtett a halállomány áttelelésére. Remélhetőleg még tovább fog emelkedni a vízszint, ha nem is éri el az előző csapadékos évek magas vízállását. (1942-ben a vízmerce legmagasabb vízállása 230 cm volt.) Jóllehet 1942 évben is hasonló erős fagyok voltak a Velencei-tavon, mint 1929-ben, de a magas vízállás a halpusztulást megakadályozta.

Az előzőekben már rámutattunk arra, hogy milyen nehéz gazdasági körülmények között, — alacsony halárakkal és nehéz értékesítési lehetőségekkel küzdve — vette át TÓTH KÁLMÁN a bérletet. Ehez járult,

2. kép. Süllőfogás a Velencei-tavon.

3. kép. 27 kg-os legnagyobb harcsa zsákmány.

hogy 1935 évben volt a Velencei-tónak évtizedek óta a legalacsonyabb vízállása. Ehhez hasonlóra csak az 1860-as évekre emlékeznek, amikor a Velencei-tó egy részét katonai gyakorlóternek használták. 1935-ben az ideai kis vízállásnál is legalább 40 cm-rel volt alacsonyabb (+ 81 cm.). Az alacsony vízállás következtében ebben az évben is volt kisebb mértékű halpusztulás. Még szerencsésnek volt mondható, hogy nem volt akkor a tónak süllő- vagy harcsaállománya. Az alacsonyabb vízállás 1937 évig tartott, amikor is a nagyobb csapadékmennyiség következtében megindult a lassú emelkedés. A vízszint 1940 évben érte el tetőpontját. Az 1940—42 évi magas vízállás éreztette hatását a halfogásban is. A kedvező vízállás elősegítette ugyanis többek közt a süllő és harcsa elszaporodását.

A Velencei-tavon voltak az előző bérlő alatt is süllőtelepítések, de valószínűleg a fészkek kihelyezését nem végezték kellő gondossággal. Egyszerűen kihelyezték a nád közé. Azokat az iszap belepte, az ikrát a

nagyszámú szárnyas, hal, valamint rovar kártevők is pusztították, úgy-hogy 6 évvel a nagy süllőpusztulás után 1935-ben mindössze pár kiló volt a kifogott süllő mennyisége.

TÓTH KÁLMÁN azonnal hozzákezdett a rendszeres süllőtelepítés-hez. Saját költségén évente 20 fészket cca 2,000.000 ikrát keltett ki a legmondosabb körülmények között. A kosarakat hozzáférhető helyen rakja le, s azokat legalább naponta egyszer ellenőrzi, az iszaptól mosás-sal tisztítja meg. 1938-ig egyáltalán nem engedett süllőt kifogni. 1939—40-es években is mindössze néhány nagy példányt engedett a halából kivenni és fél kilón aluli süllőket ma is visszabocsátja.

Rá kell mutatnunk arra, hogy ezt a süllőtelepítést a legnehezebb gazdasági viszonyok közötti időben hajtotta végre és a szigorú tilalom betartása az egyszerű részes halászoknál sok nehézséget okozott. Az eredmény, ami néhány éven belül elérik tárul, egyenesen bámulatos. 1938—39- és 40-es években mindössze 20, 75 illetve 44 kg volt az egész évi süllőfogás, addig 1941-ben már 3.600 kg, 1942-ben 9.588 kg és 1943 évben már 13.321 kg volt.

A Velencei-tavon a süllőnek egy egészen új betelepítéséről szá-molhatunk így be, mert az 1929 évi halpusztulás alkalmával a süllő-állomány teljesen kipusztult és a régi bérlő 6 évi gazdálkodása alatt sem tudta pótolni. TÓTH KÁLMÁN az állami támogatásképpen kiutalt néhány láda évi süllőikrán kívül a süllőfészkek zömét kizárólag a Su-monyi tógazdaságból szerezte be. Mint érdekes jelenséget érdemes fel-említeni, hogy a Sumonyban egy ízben ivatásra került hátuszony hibás süllőanyák ivadékai ezt a hibát átörökítették. Ma is számos ilyen pél-dány kerül a Velencei-tóból kifogásra.

A süllő fejlődését tekintve, egészen kiváló eredményekről számol-hatunk be, ami a nagymennyiségű haltáplálékkal függ össze. Az egy-éves süllő eléri a Velencei-tóban a 15—20 dkg súlyt, míg a második év végével már legalább fél kilós, de nem ritka az 1 kilós példány. Ez az eredmény a süllőtenyésztésre igen kedvező tógazdasági eredményekkel vetekszik. Az eredmény annál értékesebb, mert a Velencei-tó nem ide-ális süllő víz. Mély iszaprétegű, kétharmad részben náddal benőtt. Egyes rosszakaratú kritikák szerint kimondottan meleg iszapos po-csolya csupán.

Az elért eredmény a süllőfogás terén annál feltűnőbb, mert a nagy nádas területek lehetetlenné teszik a Balatonéhoz hasonló technikai be-rendezések használatát. A Velencei-tavon mindössze 400 méteres húzó-hálóval lehet a nádasok miatt korlátozott mértékben halászni. Mindazon-által az ideai süllőfogási eredmény kat. holdra átszámítva több, mint kétszeresét teszi ki a balatoni átlagnak. Sajnos az előbb említett hal-pusztulási okok miatt a süllőfogások itt sem nőhetnek az égig.

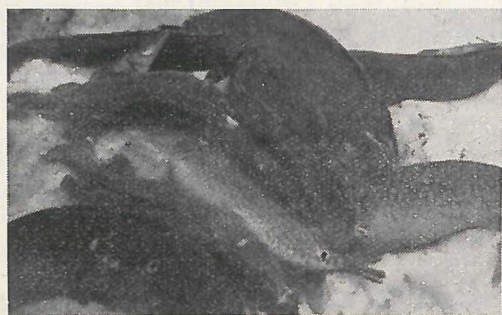
A Velencei-tóban harcsa 1935 előtt egyáltalán nem volt. TÓTH KÁLMÁN telepített 1935-ben 400 darab 15 dekás egynyaras ivadékot és 100 darab kétnyaras tenyészharcsát Sumonyból cca 160 kg összsúly-ban. Az első két évben nem engedett ezekből egyet sem kifogni, sőt elmondhatjuk, hogy 1941 év végéig a kifogott harcsákat egy-két na-gyobb példány kivételével visszadobatta a tóba. 1937-től—41-ig, 5 év alatt az összes kifogott harcsa mennyisége 387 kg-ot tett ki, 1942-ben azonban már 2.821 kg, 1943-ban pedig 2392 kg volt a kifogott harcsa összsúlya. TÓTH KÁLMÁN ma sem enged 1 kg-nál kisebb harcsát ki-fogni.

A harcsa betelepítése rendkívül előnyös volt. A 160 kg behelyezett súllyal szemben már eddig több, mint 5.600 kg volt az értékesített har-csa mennyisége, tehát a behelyezett súly 35-szöröse.

A kihelyezett tenyészharcsák mód felett gyorsan nőttek. 1937-ben már fogtak közülük egyet, amely 16 kilós volt. 1937-ben volt az első

4. kép. Jégi halászat eredménye (harcsa, süllő).

5. kép. Csukák a Velencei-tóból.

harcsaívás. Tudvalevő azonban, hogy a harcsáknál az ívás nem minden évben sikerül. Az első nagyobb ívás 1940-ben figyelték meg. A kikelt ivadék a következő év őszén elérte már a kilós súlyt átlagban és 1942 őszén már 3 kg-osak is voltak. Az eddig kifogott legnagyobb harcsa súlya 27 kg volt. (2. kép.) A harcsafogásban talán nem mutatkozik olyan eredmény, mint amilyent a süllőnél láttunk, de ennek okát a ki-terjedt nádasokban a rosszabb ivási lehetőségekben és a harcsa rejtőz-köd természetében kereshetjük.

A harcsa betelepítésével szemben elhangzott kifogások nem helyt-állók. Így például a harcsa elszaporodása a ponty állományát csökken-teni fogja. Ezzel szemben áll ugyanis, hogy a ponty mennyisége az utóbbi években éppen tavaly érte el a csúcspontját, másrészt a csuka elterjedését a mai halászati eszközökkel a kiterjedt nádasok miatt nem lehet megakadályozni, és ebben a küzdelemben a harcsa van segítség-günkre.

A Velencei-tó híres csukaállománya az 1929 évi halpusztulás után nagymértékben megcsappant. 1935—36 évben mindössze 21—22 q volt a kifogott csuka mennyisége, míg 7 évvel később már 289 q-át tett ki és az 1938—42-ig terjedő 5 évben az átlag 200 q felett volt. 1943-ban mutatkozik egyedül visszaesés, 173 q az össz csukafogás. Azonban ez nem a halállomány kisebbedésével, hanem a csukaívás idején előállott időjárással függ össze. A fő csukafogás ugyanis az ívás idején a szőlő vizekben bonyolódik le, az idén azonban a nádasok között előbb indult meg az olvadás és ennek következtében ott ivott le a csuka. A halászok azonban a rossz jégviszonyok miatt oda már nem tudtak bejutni. Bi-zonyíthatjuk a két év megfelelő hónapjainak fogási eredményével.

1942 február hó 44 q, 1943 február hó 27 q,

1942 március hó 152 q, 1943 március hó 53 q.

1942 két hónap összesen 196 q, 1943 két hónap összesen 80 q.

A Velencei-tó szépen fejlődő sporthorgászatának éppen a rendkívül kedvező csukafogások adják meg az alapját. Jó volna, ha csak meg-közelítőleg is hasonló pontos adatokkal rendelkeznének a sporthorgá-

6. kép. Pontyanya a Velencei-tóból.

szok által kifogott halmennyiséget illetőleg. — Szerény becslés szerint a két őszi csukafogásra kedvező hónapban legalább 3000 kiló csukát fognak ki a sporthorgászok és az egyéb hal évi mennyisége ennek kb. a kétszeresét teszi ki.

Velencei-tónak a legfontosabb halfajtája a ponty. Rendkívül érde-kes és igen kedvező, hogy a halfogásnak mintegy 60%-át adja. Az évi ponty átlag 432 q.

1912-ben helyeztek ki első ízben 40 q Biharugráról származó nemes pontyivadékot, de még 1920—21-ben is a régi sodrófa alakulú vadponty dominált, amennyiben a nemesponty fogása annak mindössze 5% volt. Azóta a helyzet nagymértékben változott, ami az üzemtervszerű köte-lezettségből folyó évenkénti 40 q nemes pontyivadék behelyezésének köszönhető. TÓTH KÁLMÁN azonban a kötelezettségén felül lényege-sen többet helyezett ki. Így a bérlés első évében 100 q-át és több évben kötelezettségének kétszeresét. Az eredmény nem is maradt el, ma már alig lehet a régi vadpontyból fogni és a törzsalománya is nagy-mértékben nemesedett. A nagy halfogások idején a pontyok tárolása céljából TÓTH KÁLMÁN két telelőt létesített, amelyeket szivattyuzá-sos üzemmel lát el friss vízzel. Egyesek megállapítása szerint a Velen-cei-tóban a pontyállomány túlnépesedett és ha nem volna a természe-tes hozam úgyszólván rendkívüli, úgy ennek a pontyok fejlődésén is mutatkoznia kellene. Az ideai évben a pontyfogás visszaesést mutat, mind-össze 225 q volt, azonban ennek oka a rossz téli és nyári fogási lehetősé-gekre vezethető vissza.

Érdekes összefüggés van a kárász fogási eredménye és a csuka, valamint egyéb ragadozók fogási eredménye között. Míg 1935-ben a ra-gadozók mennyisége mindössze 20.5 q volt, addig akkor a kárászból 149 q-t fogtak. Az 1942 évi 26 q kárász és az 1943 évi 29.5 q kárász sem nevezhető soknak. Ezzel szemben a ragadozók mennyisége 1942-ben 311 q-t, 1943-ban pedig 330 q-t tett ki.

Rendkívül kedvezőnek mondható, hogy az egyéb FEHÉRHALAK mennyisége aránylag igen csekély a kifogott halmennyiségnek alig 8%-a. Ezek közül rendkívül káros a pontyivadékkal még az előbbi bérlő idejében bekerült NAPHAL elszaporodása. Az idén kifogott 102 q ke-szezből legalább 30 q volt a naphal mennyisége. Ennek az ikrapusztító kártékony hálnak a kifogása elsősorban az ívás idején a nádasok szé-lében elhelyezett varsákkal volna lehetséges. A varsákba a ponty csak igen ritkán téved bele, viszont a naphal köztudomásúlag ilyenkor fog-ható tömegesen, amidőn az ívó pontyok után jár csapatostól.

Az üzemtervszerű tilalom a Velencei tavon az általános tilalmi idő alatt is megengedi a húzóháló használatát, azonban tiltja a sporthorgá-szatot és a varsák kihelyezését. A naphal veszedelemre való tekintettel feltétlen indokolt volna a jövő évben a varszásnak megengedése. A tilalom felfüggesztésének következtében a mai háborús viszonyok és húshiány idején a Velencei-tó a közellátást is szolgálhatná. Ez a rendel-kezés előnyös volna halászati szempontból is a naphal pusztítása érde-kében. A rendszeresen és szakszerűen kezelt zárt víz módjára halászott tavakon és holtágokban a háború időtartamára a tilalom teljes felfüg-gesztése indokoltnak látszik.

A törpeharcsa szerencsére nincs jelentős mennyiségben a Velencei-tóban. Ezzel szemben azonban nagytömegű a sügér, mely hasonlóan káros, mint a naphal. Ennek pusztítása is a tavaszi hónapokban kihe-lyezett varsákkal volna megoldható.

Az itt leírt eredmények igen kecsegtetőnek látszanak, azonban a bérlő szociális és bérlési kötelezettségei, valamint a Velencei-tó külön-leges halfogási lehetőségei, a nyaralók és az általuk éjjel-nappal haszn-ált csónakok számának növekedése a nyereséget nagymértékben csök-kentik. A csónakok száma a 10 év előttihez mintegy háromszorosára emelkedett, így 1940-ben elérte az 1.500-as sorszámot. Ennek követ-

keztében varsát kihelyezni a fürdőidényben nem tanácsos. — Ez a körülmény a nyári halfogást erősen csökkenti, pedig a kereslet éppen az utóbbi években a környék és a nyaralók részéről is rendkívüli mértékben emelkedett.

TÓTH KÁLMÁN mintegy 60 állandó halászt foglalkoztat. A halászok ez évben részesedés címén cca 130.000 pengőt kaptak. Téli halászatnál előfordult olyan fogás, hogy a halászok fejenként ezer pengőt is kerestek hetente. Jelenleg három 400 m-es hálóval halásznak és kb. 2000 drb. varsával. Újabban hálóanyag takarékoskodás céljából áttértek a 30 mm-es hálóról a 40 mm-es hálóra. Az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy a mély iszaprétegben jobb eredményt értek el a bővebb szemű hálóval.

A fent előadottak alapján megállapítható, hogy a mostoha halfo-

gási lehetőségek miatt csak jól átgondolt és tervszerű halgazdálkodási terv alapján lehet az üzem rentábilis még a mai konjunkturális viszonyok mellett is.

Az a csendes öntudatos munka, amit TÓTH KÁLMÁN immár tíz éve folytat lankadatlan szorgalommal a Velencei-tó partján, mindnyájunk őszinte bámulatát válthatja ki. Örülök, hogy szerencsém volt közelebről megismerni Őt és halászatát, valamint halászeit, akik bizony nehéz körülmények között végzik mesterségüket.

Ez uton mondok köszönetet a halfogási adatok és a képek átengedéséért. Kívánom, hogy TÓTH KÁLMÁN úttörő példája nyilvánvalóan halászoknak mintaképpül szolgáljon.

Kontur György.

A DUNAI GALÓCA (SALMO HUCHO L.)

Írták: Dr. Mika Ferenc és Dr. vitéz Varga Lajos (Sopron).
(Folytatás.)

5. SZAPORODÁSA.

Ívásának ideje március-április hónapokra esik. Ebben az időben testének vöröses színezése élénkebbé és csillogóbbá válik. A nőstények nászruhája halaványabb, a hím példányok testén nászkiütések is láthatók.

Kulmatycky szerint a Czeremoszban élő galóca ívási ideje akkor kezdődik, amikor a folyó körüli hegyekben a hóolvadás az 1500 m. tengerszínfeletti magasságig ér. Megjegyzi, hogy a halak nemét az ívási időszak alatt is nehéz megkülönböztetni. Még a petéikkel telt nőstények teste is alig duzzadt. Siebold és Bade közlésével ellentétben a halakon sohasem észlelt nászkiütéseket.

Mint azt Seenek a legújabb időben végzett vizsgálatai kétségtelenül megállapították, a hím példányok 3, a nőstények 4 éves korukban válnak ivaréretté. Adatai megegyeznek a régibb megállapításokkal. Így pl. már Siebold megjegyezte, hogy 2 kg alatti ivarérett galócát sohasem látott. Hofer, Vogt és Grote szerint pedig csak a 3 kg-nál nehezebb egyedek szaporodóképesek.

Köttl Rezső, aki egykor igen sokat tett a mi felvidéki galóca-állományunk fejlesztése érdekében, a következőket írja: „Ritkán látható az ívóhelyeken 5 kg-on aluli galóca, rendszerint a legkisebb is 4 kg súlyú.”

Az ívásukat megelőző vándorlásról még meglehetősen keveset tudunk. Tény, hogy a nagyobb folyókból, pl. a Dunából a mellékvizekbe vonulnak és alkalmas ívóhelyeket keresve olykor tetemes távolságú utakat is megtesznek. Gyakran még a kisebb pisztrángos patakokat is felkeresik, de a forrásvidékekig sohasem hatolnak fel. Az útjukba eső akadályokat leküzdik, az alacsonyabb gátakon átugranak.

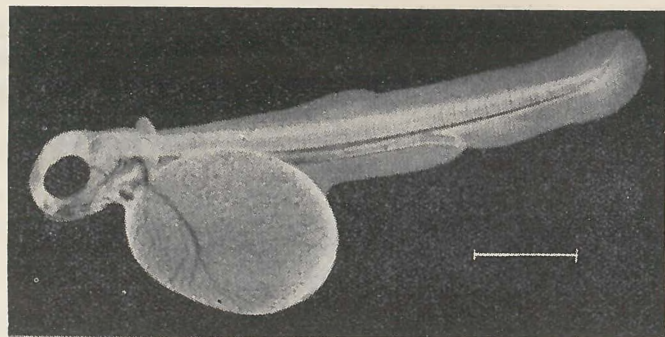
A Halászat 1913. évfolyamában egy névtelenül megjelent cikk írója a Garam-folyóban élő galócákkal kapcsolatban megjegyzi, hogy a halak ívás idején elhagyják a folyót és a patakokba vonulnak. Köttl közlése szerint a Vágban felfelé vándorlásukat még az ivarérettség beállta előtt megkezdik. Egy-egy nőstény halat 4—8 drb. hím példány is követ.

Kulmatycki szerint magában a Czeremoszban is ívnak ugyan, de szaporodásukra főleg a folyó mellékvizei szolgálnak.

Véleményünk szerint a galóca vándorlása, a megtett út hosszúsága korával, növekedésével áll összefüggésben. A nagyobb példányok növekedésük folyamán fokozatosan lejjebb húzódnak a folyókban és így mind messzebbre távolodnak el az alkalmas ívóhelyektől, amelyek — amint láttuk — rendszerint a vizek felsőbb folyásain vannak. A kifejlett példányoknak hosszabb utat kell tehát megtenniük, hogy céljukhoz eljussanak, mint az éppen ivaréretté vált példányoknak.

Mint azt Hofer, Vogt és Grote, és mások megfigyelései is igazolják, a Dunában csak a tavaszi áradások elmaradása esetén ívnak le, mert ilyenkor az alacsony vízállás miatt nem képesek felhatolni a megszokott mellékvizekbe.

Petéjük lerakására a kavicsal borított mederrészeket választják. A

4. ábra. Dunai galóca lárvája, közvetlenül a petéből való kibúvás után. — A fehér vonal a természetes nagyságot mutatja. — Schindler után.

megtermékenyített ikrát kavicsréteggel takarják be. Az ívás rendszerint 2—3 napig is tart. Ennek befejeztével visszavonulnak lakóhelyükre.

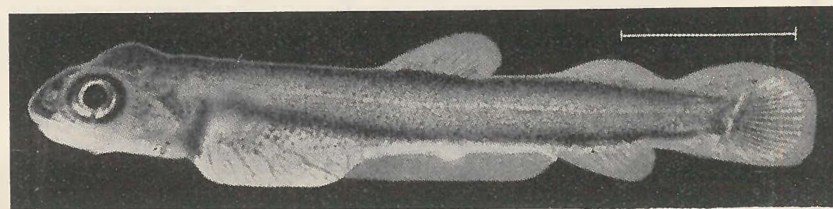
Pözl szerint a Dunából a mellékvizekbe vonuló galócák csak igen rövid ideig tartózkodnak az ívóhelyeken. „Gyakran 12 órai tartózkodás után már visszatérnek a folyamba...” Az ívási időszakban rövid időre beszüntetik a táplálkozást.

Az ívás izgalmai annyira úrrá lesznek a galócán, hogy minden óvatosságról megfeledkezik. A partmenti lakosság igyekszik is kihasználni bódult állapotát és szigonnyal, hálóval, löfegyverrel, kézzel ejti zsákmányul az ívó halat.

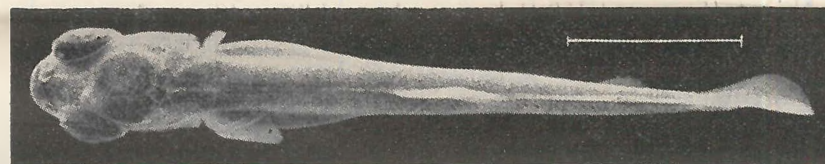
Narancssárga ikrája 4.5—5 mm nagyságú. Egy kg testsúlyra kb. 2000 drb. esik.

A megtermékenyített petéken 8—10 C fok vízben kb. a 19. napon jelenik meg az embrió szemfoltja. A 30. napon kikél az ivadék, amely rokonainak hasonlókorú ivadékánál sok tekintetben fejlettebb. Így pl. a pisztránggal és a száiblingfélékkel ellentétben hasúszói is hiányoznak.

A kikelés pillanatában 12.5—14 mm. hosszú. Szízcacsója kerek, sárga vagy vörössárga színű.

5. ábra. Fiatal dunai galóca, a sziktömlő levetése előtt. — A fehér vonal a természetes nagyságot mutatja. — Schindler után.

6. ábra. Fiatal dunai galóca, a sziktömlő levetése előtt, a háti oldalról nézve. — A fehér vonal a természetes nagyságot mutatja. — Schindler után.

Az ivadékot Schindler a következően írja le: „A dunai galócának az ikrából éppen kikelt lárváján a Salmo-nemzetség többi fajának lárvájával ellentétben feltűnik a fekete színű festéksejtek teljes hiánya. Szabad szemmel a testen és a fejen egyetlen festéksejtet (melanophor-sejtet) sem lehet megkülönböztetni. A sárga sziktömlő és a sötétszínű szemek kivételével a halacska üvegszerűen átlátszó. (4. ábra). Csúpn erősebb kézinagyítóval történő vizsgálat alkalmával lehet a hát hosszában és a fej hátsó részén — többnyire csekély számban — apró fekete festéksejteket észrevenni. Ezek a nagyobb állatkákon jobban kivehetők, mint a kisebbeken, amelyeken teljesen hiányozhatnak.

A szemek tojásdad szivárványhártyája aranysárga csillogású. Az ébrényi úszószegélynek nincsenek festéksejtjei s csak nagy ritkán a hátsó részén jelennek meg elszórtan fekete festéksejtek, de ilyenkor is csak a törzshöz csatlakozó szakaszon. A növekedés előrehaladtával a fekete festéksejtek száma nagyon gyorsan szaporodik s az egész testen kifejlődnek egy egészen keskeny csík kivételével, mely a hasi oldalon a szízcacsó és a végbélnyílás között látható és hosszú ideig csaknem teljesen színtelen marad (5. és 6. ábra).

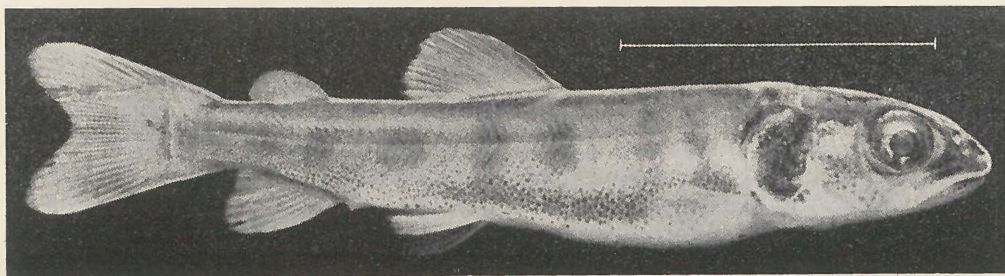
Egyidejűleg már a hét-nyolc napos állatkákon halavány sárgásbarna alapszíneződés jelenik meg. A hasi úszók ekkor már egészen jól kivehetők. Ezek mint piciny kidudorodások a kibúvás utáni 3., 4. napon már meglátszanak. Közvetlenül a szízcacsó levetése után, tehát a kibúvás utáni 26—28. napon, a halacska teste szürkés olajzöld színű. A test oldalain az ifjúkori foltok még teljesen hiányoznak s csak néhány nap múlva, a szízcacsó levetése után jelennek meg. A 7. ábrán látható 2 hónapos állatkán az ifjúkori foltok nagyon jól kivehetők. Mindig 7—8 (Vladykov megfigyelése szerint 8—11) foltot lehet megszámolni. A hát alapszíne zöldessárga s a fekete festéksejtektől szürkés árnyalatú. A hasi oldal ezüstös fehér.

A dunai galóca fiatal ivadéka a többi Salmonida ivadékától az említett foltozottság, hosszan megnyúlt testalak és a hegyes orr következtében ebben a fejlődési állapotban könnyen megkülönböztethető.

A dunai galóca fiatal egyedei gyermekruhájukat kb. 1 éven keresztül viselik, de előfordul, hogy a jellegzetes foltok, bár halaványan, még a kétnyaras példányok oldalán is láthatók. Szízcacsójuk elvesztésekor kb. 50 mm hosszúak. Életük első évét a kikelés helyének közelében töltik.

Kulmatycki közlése szerint az árvizek elől kis patakokba, csermelyekbe vonulnak és ott várják meg az ár levonulását. Megfigyelései szerint az ivadék igen gyorsan, „sőt feltűnően gyorsan“ növekszik. Az első év után a növekedés előrehaladtával fokozatosan mélyebb vízbe húzódik. Pölzl megfigyelése szerint a fiatal galócák a táplálé-

kukat adó halivadécsapatokat követve vándorolnak lefelé a vizekben. Neresheimer közli, hogy az Ausztriában elterjedt vélemény szerint a dunai galóca a mellékvizekből fejlődése folyamán lassan lehúzódik a Dunában. A kifejlődött nagy példányok kizárólag csak a folyamban élnek. (Folyt. köv.)

7. ábra. Fiatall dunai galóca néhány nappal a sziktómló levetése után, a törzsön jellegzetes „ifjúkori foltok“-kal. — A fehér vonal a természetes nagyságot mutatja. — Schindler után.

A M. kir. Madártani Intézet 50 éves

1893. december 4-én iktatta HERMAN OTTÓ a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter november 25-én kelt rendeletét, mellyel a MAGYAR ORNITHOLOGIAI KÖZPONTOT felállította.

Az intézet létrejötte rendkívül érdekes körülményekre vezethető vissza. 1884-ben Bécsben tartották az első Nemzetközi Madártani Kongresszust. Ezen RUDOLF trónörökösünk javaslatára úgy határoztak, hogy a következő kongresszust Budapesten tartják meg, megszervezését HERMAN OTTÓ-ra bízták. A második madártani kongresszus 1891-ben határhozó a madártan történetében (lásd STRESEMANN, C. R. VIII. Int. Orn. Congr. Oxford, 1934, (1938), p. 6—22). A madártan legkimagaslóbb egyéniségei foglalták össze szűkebb szakuk akkori állását, maga HERMAN OTTÓ a madárvonulás kutatásának beszámolóját vállalta. Ezt jól előkészítve, először mintahálózatot szervezett önkéntes munkatársakból és az állami erdészet bevonásával.

A kongresszus sikerének hatása alatt HERMAN OTTÓ javasolta, hogy az általa toborzott szervezetet a vallás- és közoktatási miniszter véglegesítse. Erre 1893. május 20-án meg is kapta a megbízást, hogy szervezze meg a „Magyar Ornithologiai Központ“-ot. A központ a Magyar Nemzeti Múzeum helyiségében működött egy önkéntessel; gyulai GAAL GASZTON-nal, s mint „központnak“ nem is volt más hivatása, mint a vonulási adatok gyűjtése és a vonulás tanulmányozása. Azonban mint az első iktatmányokból látható, a bel- és külföld már ekkor többre hivatott szervet látott benne, de a „központ“ minden más anyagát a múzeum részére engedte át.

Még inkább megerősödött a központ helyzete, amikor 1894. júl. 1-én megjelent folyóiratának az AQUILA-nak első száma. Ezzel a központ már is túlnőtte a „központ“ feladatának körét, és sajnos ezzel együtt megindult az áldatlan rivalizálás a kor két legnagyobb magyar ornithologusa HERMAN OTTÓ és Dr. MADARÁSZ GYULA a múzeum madártani tárának vezetője közt. A harc káros következménye volt, hogy MADARÁSZ a hazai ornisz tanulmányozásától elkedvtelenedett, viszont ennek meg volt az üdvös oldala is, mert azáltal, hogy a trópusi madarakra vette rá magát, a múzeum gyűjteményét a világ hetedik madártani gyűjteményévé fejlesztette fel.

HERMAN látva a helyzet feszélyeztettségét politikai befolyása segítségével más felé is kezdett tájékozódni. A nagy DARÁNYI IGNÁC éppen ekkor szervezte meg a mezőgazdasági kísérletügyi intézeteket. Az amerikai és német példák megmutatták, hogy milyen fontos, hogy a madarak mezőgazdasági jelentőségének tanulmányozására is legyen egy intézet. A madárvédelem megteremtésének gondolata mezőgazdasági alapon ekkor forrt a legerősebben (1902, párizsi egyezmény). Így DARÁNYI örömet vette át 1901-ben tárcája keretébe a „Központot“, és ezzel az intézet történelme új korszakába lép. A madárvédelem és a vonulás jelentések feldolgozása egyaránt fontos feladat lett, amely feladatkörre most már CSÖRGEY TITUS, illetve VÖNÖCZKY JAKAB által HERMAN rendelkezésére. Természetes a madárvédelem nem maradhatott a gyomortartalom vizsgálatánál, hanem megkövetelte a beható faunisztikai kutatásokat is, hogy tudjuk mit is védjünk voltaképpen, és ezzel együtt járt a gyűjtemény megalapozása is. Sajnos a versengés a múzeummal ismét kiélesedett, amikor az intézet égisze alatt megjelent CHERNEL ISTVÁN ökológiai irányú munkája, és vele egy időben a múzeum égisze alatt MADARÁSZ rendszertani irányú műve, mindkettő MAGYARORSZÁG MADARAI címen. A két munka szépen kiegészítette egymást, sajnos azonban a két intézmény konkurenciának tekintette, és a bírálatok kölcsönösen indokolatlanul szigorúan hangzottak el, holott mindkét könyv sikere megmutatta, milyen nagy szükség volt már rájuk.

1908-ban új feladatkör kerül VÖNÖCZKY JAKAB kezdeményezésére az intézet munkatervébe, amikor Dánia és Németország után az USA-val egyidőben bevezette a madárvonulás behatóbb kutatására a madarak gyűrűzését.

Az új korszak a madártani kutatásban hihetetlen fellendülést jelentett. Megszületik: „A madarak hasznáról és káráról“ c. mű. HERMAN OTTÓ rámutatott, hogy a madártan egységes tárgykör, és nem lehet abból egyes ágakat kiszakítani. A gazdasági szempontból is eredményesebb a munka, ha a madarak életének, szervezetének, stb. minden részletét ismerjük. Ezért két újabb tisztviselő közül Dr. GRESCHIK JENŐ a madarak bonc- illetve szövettanára vette magát, Dr. LAMBRECHT KÁLMÁN pedig egy teljesen terra incognita-ra, a madarak

öslénytanára fordította figyelmét, mely utóbbi munkásságának eredménye lett az 1932-ben kiadott hatalmas kézi könyve. Halászatilag szempontból külön ki kell emelnünk VOLLNHOFER PÁL vizsgálatát 1906-ból, aki megbízást kapott, hogy a sokat vitatott vízi rigó (Cinclus cinclus L.) ügyében hozzon döntést, és erre a vizsgálatra az erdészeti hatóságok az egész ország területéről 482 vízi rigót küldtek részére, melyek gyomortartalmának elemzése azt mutatta, hogy a vízi rigó túlnyomó részt apró izeltlábúakból él, és kártétele a halgazdaságban jelentéktelen (Erdészeti Kísérletek, 1906, p. 1—81).

Még egy látszólag közömbös dátum mellett nem haladhatunk el ebben a korban említés nélkül, melyről csak később került ki, mekkora a hordereje, és pedig 1912-ben, amikor az 16.946/1912. XI. 3. sz. fm. rendelet jelent meg. Ez az őse a magyar természetvédelmi törvényhozásnak, mert itt került először kifejezésre, hogy a kócsag, kanalasgém és batla mint „pusztulófélben lévő természeti ritkaságok“ — és nem gazdasági érdekből — kaptak törvényes védelmet. Ez a feladatkör később egyre fontosabb szerephez jut, ma pedig egyike az Intézet legfontosabb feladatainak, hogy az Országos Természetvédelmi Tanácsnak állandó rendelkezésére álljon szaktanácsaival. De hogy ezt megtehesse a faunisztikai és rendszertani kutatás is egyre több teret

A vörösgém, bakcsó, lötömbika, pocgém és üstökös-gém táplálkozásának összehasonlító ábrázolása. A hőrök érinthetési pontjai felhívják a táplálkozásbeli összefüggéseket az egyes fajok között. A táplálékállatok közül csak a legfontosabbak vannak feltüntetve. A hal, béka, apró emlős, vízibogár, vízibogár-álca és a vízipolosha mennyiségi szerepét a hőrök nagysága fejezi ki.

Vízimadaraink tápláléka.

Dr. VASVÁRI MIKLÓS vizsgálati eredményei alapján összeállította Dr. VERTSE ALBERT.

nyer Intézetünk munkakörében. Vele együtt a gyűjtemény fejlesztése, hogy azután ne csak tudományos kutatásra mindig kéznél legyen, hanem a hazánkban sajnos igen hátramaradt természetismereteket minél szélesebb körökben fejlessze. Erre a célra szolgál a kép (CSÖRGEY, VEZÉNYI, NÉCSEY, HÁRY, stb.) és fénykép gyűjtemény fejlesztése is, melyek segítségével fejlesztik pesti és vidéki munkatársaink ismereteiket, és a nagy számú látogató iskolák körében már törekszünk a fogékony lelkekben híveket szerezni a tudománynak.

1914-ben HERMAN OTTÓ halálával chernelházi CHERNEL ISTVÁN kezébe kerül az Intézet vezetése, aki teljesen elődje szellemében vezeti tovább azt. Személyes érdeklődése folytán a faunisztika kerül előtérbe. Hatalmas magángyűjteményének egyesítése az Intézet gyűjteményével múzeumunknak óriási fellendülését jelentette. Ekkor már igazán szűknek bizonyult a „Központ” név, és ezért 1919-ben a M. KIR. MADÁRTANI INTÉZET névre változtatja a földművelésügyi miniszter.

1922-ben CHERNEL hirtelen halála következtében a legsúlyosabb időszakban hagyja terhes örökségét Dr. CSÖRGEY TITUS-ra. Az Intézet tisztviselői karát leépítik, és ezzel újabb ellentétek csiráját vetik el.

Az ország gazdasági krízise természetszerűleg a szorosabb gazdasági kérdések felé tereli a figyelmet. A MADÁRVÉDELEM A KERTBEN c. nemzetközi elismerésben álló kis összefoglaló ismeretterjesztő füzet egymás után ér el újabb és újabb átdolgozott kiadást. A kormány kénytelen belátni, hogy az Intézet tisztviselői karát fel kell frissíteni. Ekkor indul meg a madártáplálkozás vizsgálatának egy új kora, amikor már nem pusztán „begyelemzésből” áll a vizsgálat, hanem az a madár ökológiája kutatása alapján történik (bromatologia). Így gazdasági szempontból is minden kérdést sokkal hathatósabban tudunk megfogni. Dr. VASVÁRI MIKLÓS sorra írja éppen a halászatilag legjelentősebb madarakról, a gémekekről szóló tanulmányait. Ezek eredményeiről felesleges itt szót fecsecelni, elegendő ha az 1939-es mezőgazdasági halászati pavillonjában bemutatott grafikon ábráját ismét közre adjuk. Ez beszédesebb minden szónál. Az Intézet gyűjteményeinek táplálkozástani része VASVÁRI vezetése alatt megsokszorozódik, ugyanígy a faunisztikai vizsgálatai folytán sok mindenről új képet nyertünk. A madárgyűjteményünk is erős gyarapodásnak indult az ő ösztönzése és szervező fáradozásai hatására.

Ebben a fellendülési időszakban veszi át 1935-ben VÖNÖCZKY

JAKAB végleg az Intézet vezetését, és WARGA KÁLMÁN támogatásával az Intézet szűk kereteinek bővítését, felszerelésének felújítását, sok ezer kötetre rugó könyvtárunk kiegészítését, a hiányok pótlását sikerül keresztül vinniük, és így új munkaalkalmakat teremteniök.

Így érte meg az Intézet fennállásának 50-ik évfordulóját, amikor az Intézet hét tisztviselővel működik; vezető: VÖNÖCZKY JAKAB (madárvonulás, őstörténet), tisztviselők: WARGA KÁLMÁN (madárgyűjtés), Dr. VASVÁRI MIKLÓS (táplálkozástani, faunisztika), Dr. KEVE ANDRÁS (rendszerint, madárvédelmi törvényhozás), Dr. VERTSE ALBERT (madárvédelem), Dr. UDVARDY MIKLÓS (biocoenotica), Dr. PÁTKAI IMRE (faunisztika). Rajtuk kívül önkéntes tábora 3 honi tiszteleti, 22 levelező tagból, 91 rendes megfigyelőből, és számos munkatársból áll.

Az Intézet legszorosabban működik együtt a társintézetekkel, így természetszerűleg első sorban a m. kir. Halélettani és Szennyvízvizsgáló Állomással. Könyvtára egyike a kísérletügyi intézetek legnagyobb könyvtárainak. — AQUILA folyóiratával kb. 300 külföldi folyóirattal áll csereviszonyban, — melyet számos kartárs keres fel állandóan. Dr. VASVÁRI MIKLÓS gyakorta előadója a pisztrángtenyésztő-tanfolyamoknak, valamint az Országos Halászati Egyesület és a Sporthorgász Egyesület üléseinek. Viszont a Halélettani Állomás tisztviselői, első sorban Dr. UNGER EMIL a táplálkozástani vizsgálatokban segítik a Madártani Intézetet, ugyancsak a parazitologiai vizsgálatoknál is fontos az együttműködés.

A m. kir. Madártani Intézet mint fejlődéséből láthatjuk nem hirtelen mesterséges alapítás, hanem szervesen született meg és fejlődött ki mindjobban, reméljük ez a fejlődés csak egyre fokozódni fog, hiszen a madártannak még számos olyan ága van, amely nemcsak tudományos, de első sorban gazdasági szempontból is rendkívül jelentős, és melyre jelenleg még nincs munkaerő. A mai háborús helyzet mutatja legjobban, hogy a kísérletügyi intézetek milyen fontos feladatot töltenek be, amikor a tudományt kell segítségül hívni, hogy mivel lehet a hiányzó anyagokat pótolni, így a mezőgazdasági vegyszerek hiányában hogyan kell a madarakat segítségül hívni a rovarkárok leküzdésére. Ilyen kérdések azok, melyek a m. kir. Madártani Intézetnek is egy szebb újabb ötven esztendőre ígérnek!

Dr. Keve András.

Halászat Délbaranyában

Bélyén, Délbaranyában új Biológiai állomás létesült, mely ALBRECHT KIRÁLYI HERCEG nevét viseli.

Szoros kapcsolatban áll a Magyar Nemzeti Múzeummal.

Ez az öröndetes alapítás elsősorban a Dráva-szöglet kiterjedt árterületének tanulmányozására ad alkalmat.

Múlt év november derekán HOMONNAY NÁNDOR dr. kollegámmal, az állomás vezetőjével elsősorban tanulmányoztuk a halászati viszonyokat, még pedig Apatinban, továbbá a Bélyei és a Kopácsi tavon. A három említett helyen egyelőre 19 halfajt sikerült megfigyelni, illetve begyűjteni. A legnagyobb fajszám (13) a Kopácsi tóból került ki, ahol a halászat megkezdése előtti napon a még üres bérkába betévedő apró halakra is figyelmet fordíthattunk. Sok apró ponty, ónos jász, vágó durbins, néhány szélhajtó küsz és szivárványos ökle került innen elő, de szintén elég nagy számban akadt törpe harcsa és naphal is. A halászok fogásának túlnyomó tömege magyar ponty volt, köztük néhány tekintélyes nagyságú is. Került a hálóba kevés dévér keszeg, csuka és kicsi harcsa is. Természetes, hogy többszöri megfigyeléssel mindhárom helyről több faj fog még előkerülni.

A főhercegi uradalom apatini halászati központja még a tavasszal beküldött a Magyar Nemzeti Múzeumba két kb. 120 cm hosszú sőreg-

tokot (Acipenser stellatus Pall.), melyek dunai fogásból származnak. Az egyik nemsokára kiállításra kerül a Magyar Nemzeti Múzeum szemléltető gyűjteményében, a másik pedig az ALBRECHT KIRÁLYI HERCEG BIOLOGIAI ÁLLOMÁS múzeumát fogja díszíteni Bélyén. Mindenesetre érdekes, hogy (a kecségén kívül is) még ma is mutatkoznak a Dunában a régebben oly nagy számban megjelenő nagyobb tokfélék. Persze a folyószabályozások óta csak betévedő, ill. felmerészkedő vendégek.

Emlékeztetnünk kell itt arra, hogy UNGER EMIL dr., kísérletügyi főigazgató úr lapunk 40. évfolyamában, 1939-ben közölte a vágótok (Acipenser Güldenstädtii Brandt) előfordulását az esztergomi Dunában, Baján pedig 1936 tavaszán fogtak a halászok egy 170 cm hosszú vizát (Acipenser huso L.).

UNGER EMIL közvetítésével értékes példányhoz jutott hozzá a Magyar Nemzeti Múzeum halgyűjteménye: egy kb. 40 cm hosszú Acipenser ruthenus L. × A. stellatus Pall. korcsához (Kecsege × Sőregtok), amely mindkét faj bélyegeit magán viseli. A déli Dunából származik, Újvidék tájáról, fogása 1942. okt. 20. körül történt. A Halászati és Halbizományi R.-T. ajándékozta a Múzeumnak. A nagyobb tokfélék úgy látszik ma is többnyire télutón vagy tavasszal kerülnek hálóba.

Dr. Rotarides Mihály.

1. kép. Halászat a Kopácsi tavon.

2. kép. Magyar pontyok a kopácsi halfogásban.

A balatoni halászat multjából

Irta: Dr. Lukács Károly.

Adatok a Balaton birtoktörténetéhez. IV. A veszprémi egyház balatoni birtokai.

a) A püspökség Balatonja. (Folytatás.)

Zalánd veszprémi püspök 1257 táján Thadenka mestertől megszerzi és egyházának adományozza Thadenke (Tátika) várát és Szántó falut. Ugyanis Zalánd sok bántalmat szenvedett Thadenkától, amiért kárpótlásul bírói ítélettel nyerte a nevezett várát és falut. Ezeket azután testvérei jelenlétében és beleegyezésükkel a veszprémi egyháznak ajándékozta, testvéreit vagyona más részeivel elégitvén ki. (C. D. IV. 2. 429.). Köztudomású, hogy IV. Béla a tatárjárás szomorú tapasztalatai után a főpapokat várak építésére hívta fel, mivel a király ez időben már nem rendelkezett az egész ország várendszere kiépítéséhez szükséges anyagi erővel. Ezért Tátikát is a tulajdonos veszprémi püspök építtette ki jelentékeny erősséggé, s körülbelül ezzel egyidőben erősítette meg Szigliget várfalait a pannonhalmi apát. Tátika jó falakkal körülvett várába vitették később a püspökök a veszprémi egyház kincseit, ékszereit és a levéltár legbecsesebb részét is. Említésreméltó IV. Béla 1269. évi oklevele, melyben a Zalánd püspökkel (1244—62) szemben tanúsított méltatlan bánásmódot jóváteendő,¹ a püspököt elidegenített jövedelmei és jogai birtokába visszahelyezi és egyúttal a veszprémi püspökök ama kiváltságát, mely szerint a királynét ők koronázzák és udvaránál a kancellári méltóságot 500 márka fizetéssel ők viselik: ünnepélyes formában megerősíti. (C. d. IV. 3. 495.).

Veszprémben létesült az első magyarországi felső iskola melyet IV. László 1276. évi oklevele a párisi egyetemmel állított egy sorba. (C. D. V. 2.) Ebben az esztendőben játszódott le a veszprémi egyház történetének leggyászosabb eseménye Kun László király uralkodásának első idejében belső forrongások, családi dinasztiai viszályai dúltak az országban: különösen két nemzetség, a Csákok és Németújváriak hatalmi versengése osztotta meg és károsította végzetesen a szerencsétlen országot. Mikor 1275-ben a diplomata Pál püspök halála után a káptalan Németújvári Henrik bán fiát, Pétert választotta püspöknek, ezzel Csák Péter nádor pártjának bosszúját vonta magára. 1276 tavaszán a nádor csapatai, az ő személyes vezérlete alatt, Veszprémre törtek, a templomokat, iskolákat, köztük a nagyhírű főiskolát, a káptalani épületeket kifosztották, felperzselték, sok kanonokot és hozzátartozóit felkoncolták. A királyi oklevél szerint: „Emberemlékezet óta ehez hasonló gonoszság nem történt az országban!“ A Csák-pártiak által elrabolt értékeket a prépost az országos tanács előtt 50 ezer márkára becsülte, ami mai értékben legalább öt millió pengőnek felel meg.

A veszprémi püspökök érdemeit a diplomácia terén s hozott áldozataikat a honvédelem és a közművelődés fejlesztésére nem a mi feladatunk részletezni. Csak pár szóval mutattunk rá e helyen, hogy Rozgonyi Simon veszprémi püspök a várnai csatában esett el, Beriszló Péter püspök vitézi tetteiről pedig — hogyan tartotta távol a törököt az Ország déli határaitól — minden történeti tankönyv megemlékszik. Fejérvári prépostból és királyi titkárból lett veszprémi püspök 1511-ben, majd két év múlva horvát bán s 1520-ban, a török elleni csatában vesztette életét.

Fejérvári unokaöccse volt Statileo János, felsőörsi prépost, a kitűnő diplomata, aki Beriszló távollétében a veszprémi egyházmegyét is kormányozta.

Rozgonyi Péter püspök 1425-ben megszerezte a veszprémi főpásztornak örök időkre a királynéi kancellárságot, Mátyás király alatt pedig veszprémvármegye főispánsága a püspöki méltósággal egyesült s ez így maradt a XVIII. század végéig, Koller Ignác püspök haláláig (1773).

II. Ulászló 1495-ben Vitéz János veszprémi püspök és utódai számára Balatoncehi püspöki birtoktól a Balatonon át Fülöpig hajózási jogot adományozott. (Csánki, II. 597.).

A mohácsi vész idején, amelyből csak 5—6 püspök menekült meg, Szalaházy Tamás a veszprémi püspök a királyi udvarban és politikai ügyekben forgolódott. Egyháza birtokainak kezelésére Devecseri Csóron Andrásnak, vitéz sümegi várnagyának teljhatalmat adott és evvel alapját vetette meg a XVI. század e nevezetes condottiere-je családi hatalmának. Csóron főúri birtokát a veszprémi püspöki uradalmakból hasította ki és a püspöki jobbágyok robotjával építtette ki várra devecseri kuriáját. A püspökséget Szalaházy később, mikor Egerbe ment (1528), húszéves unokaöccsére, Kecsethy Mártonra ruháztatta. Aki minden gondját az üresen talált várak (Veszprém, Sümeg, Tihany) jókarba helyezésére és fel-fegyverzésére fordította. A Gersei Pethők által szerinte jogtalanul megszállva tartott Tátika várát sümegi katonáival meg-

rohantatja és az onnan elhurcolt kincseket is — mint amelyek szerinte a várral együtt a veszprémi egyházat illették — jórészt a várak megerősítésére fordítja. Egyébként teljesen világi életet élt, állítólag „egyházi rendekkel sem bírt“ (Lányi I. 47) s pápai megerősítést sohasem kapott. A fiatal püspök, aki egyébként s hitújítással is rokonszenvezett, kb. tíz évet töltött Veszprémben s csellel, erőszakkal a káptalan kincseit is kicsikarta; amikor pedig Veszprémet a török mindinkább veszélyeztette, Kecsethy Pozsonyba teszi át lakását, itt feleségül veszi Homonnay Drugeth Antal leányát (1549) s nagybátyja érdemeiért királyi udvarmester lesz.

A veszprémi püspökséggel már 1348-ban Bornemissza Pál vette át, akinek sikerült a Kecsethy által elidegenített püspöki javaknak jó részét visszaszereznie, de ő sem székelhetett soká a töröktől fenyegetett, majd 1552-ben meg is szállt Veszprémben, honnan a káptalan is Zalaegerszegre költözött. Bornemissza négy év után az erdélyi püspökséget foglalta el (1543); utóda, Kövesi András 15 évig, 1568-ban bekövetkezett haláláig töltötte be — rezidenciájától távol — a püspöki széket, amely ő utána négy évig ismét egy tapasztalatlan ifjú, a 25 éves Liszti János stalluma lett.

Országos nevű püspökei a veszprémi egyházmegyének a török megszállás alatt Fejérvári István (1572—87) és Ghimesi Forgách Ferenc (1587—96); mindegyik a nyitrai püspökséggel cserélte fel az inkább csak névszerűt s nagyon vékonyan jövedelmező veszprémi püspökséget, és mindegyik később esztergomi érsek is lett. Forgách is egész fiatalon, mindössze 21 éves korában lett Veszprém püspöke. Hasonlóképp esztergomi érsek lesz Zombori Lippay György, aki 1633—37 közt, Szelepcsényi György, aki 1644—48 közt és Széchényi György, aki 1648—58 közt viselte a veszprémi püspöki méltóságot. Az utóbbinak unokaöccse, Széchényi Pál (1687—96) a kalocsai érsekségre történt kinevezése után is tovább adminisztrálta a veszprémi püspökséget, egészen 1710-ben bekövetkezett haláláig, mivel főegyházmegyéje, ill. annak egy része még a török uralmát nyögte.

A hódoltság alatt a püspöki birtokok túlnyomó részét, nevezetesen a somogyiakat és veszprémieket a török tartotta megszállva (V. ö. Pákaý Zsolt alapos tanulmányát Veszprém-megye történetéről a török hódoltság korában a rovásadó-összeírások alapján, 1531—1696. 1942. Publ. Veszpr.). Ennek következtében a lakosság egy része elmenekült, házáat, telkét pusztulni hagyta, más részét pedig a török hurcolta rabságba. Népes községek pusztákká váltak, mint a veszprémvölgyi ciszterci apácák birtokában volt Máma, Sándor, Csittény, s a távoli, nyugati megyékbe költözött tulajdonosok számára semmi jövedelmet vagy a réginek csekély hányadát szolgáltatották. A veszprémi püspök is jobbára sümegi várban vagy még messzebb tartózkodott és vajmi keveset láthatott szép Balaton körüli birtokai hasznából. Az uradalomhoz tartozó várakat és a hozzájuk tartozó falvakat, együttvéve: a vártartományt, ha nem a török, akkor a király várkapitányai tartották hatalmukban, ők rendelkeztek a birtokok jövedelmeivel és a jobbágyok munkaerejével. Igaz, hogy ezekből a jövedelmekből és ezen munkateljesítményekkel kellett a várakat jókarban tartaniok, mert a kincstártól ugyan nagy ritkán és vajmi kevés segítséget kaptak e célra.

A már korábban említett Csóron András, majd fia János volt a veszprémi püspökség várainak kapitánya, aki 13 év alatt állítólag ötvenezer frt-nál többet költött az erősségek és püspöki katonaság fenntartására. A püspöknek sok drágaságát is pénzzé kellett tennie, hogy Csóronnak elegendő pénzt juttasson Veszprém és Sümeg, megerősítésére. Az 1531. évi adóösszeírás szerint már Csóron András a megyének legnagyobb adófizetője: 386 frt-ot fizet, míg a püspök csak 136 frt-ot, a dús Thurzó Elek is csak 237-et. De Csóron a befolyt adókból vissza is kap 420 frt-ot salláriumáért és katonatartási segély fejében. (Folyt. köv.)

KÉRELEM A HALÁSZOKHOZ ÉS HORGÁSZOKHOZ.

Nagy szükségem volna 1—2 darab ÉLŐ FOLYAMI INGOLÁRA (Petromyzon fluviatilis L.).

Ennek a furcsa, kígyóalakú halnak lelőhelyei a Fauna Katalógus szerint: a Duna, Tisza, Dráva, Száva, Maros, Sebeskörös, Lajta, Rába, Poprád, Garam, Morva, Ipoly, Vág, Bodrog, Visó, Tapoly, Hernád és az Olt. Utóbbi időkben 1936. október elején a Dunából fogtak egy 20 cm-es példányt. En 1942. év nyarán kaptam 2 darabot — sajnos formalinban — a soroksári Dunaágból. Valószínű, hogy még több nagyobb vízünkben is előfordul, miről azonban még nem tudunk.

Az volna tehát a tiszteletteljes kérésem, hogy ha valaki folyami ingolát fogna, legyen olyan jó azt részemre élve eltenni és engem TÁVIRATILAG értesíteni az ország bármelyik részéből. Azonnal mennék érte. Természetes, hogy az összes fölmerülő költségeket viselném és az állatért külön is fizetnék. Cím: VÁSÁRHELYI ISTVÁN. LILLAFÜRED (BOR-SOD M.)

HALÁSZATI SZÖVETKEZETI VEZETŐKÉPZŐ TANFOLYAM.

Halásznai szövetségi vezetőképző tanfolyamot tartott Újvidéken január 8, 9 és 10-én a DÉLVIDÉKI HALÉRTÉKESÍTŐ SZÖVETKEZET 18 tagszövetkezete, továbbá azok részére, akik halászszövetkezetet kívánnak alakítani.

A tanfolyamon elméleti előadások mellett az egyik tagszövetkezet működését és ügyvitelét gyakorlatban is bemutatták. K. Gy.

Egy boldog rákászat Máramarosban

Régi történet.

Egy egészen más világ volt akkor. A nap melegebben sütött és a fenyők is egyenesebbek és sötétebbek voltak.

Diágyerek voltam és nyári vakációmát nagynénémnél töltöttem. Felsővisón. Rokonommal. Kálmánnal, meg egy szász fiúval — a nevére már nem is emlékszem — rákászni készültünk.

Kálmán nagy darab májat vásárolt és azt nappal egy fa tetején napoztatta. A fát galyakkal vette körül. Éjjelre a májat pedig gondosan elzárta. Ezek az elővigyázatos intézkedések a házban lakó, megbízhatatlan erkölcsű és a rákászat előkészületei iránt élénken érdeklődő macska miatt voltak megokoltak.

A máj egy-pár nap múlva „megérett“ és így már a legmegbízhatóbb és legélesebb macska is elkerülte azt; ezzel szemben azonban a szörnyű „illat“ miatt kidobással fenyegettek otthon minket. Faágakat vágunk tehát, az egyik végét felhasítottuk, a felhasított végébe a májszeletet csipítettünk és vidáman nekivágtunk a Vasér folyócska völgyének.

Egész napon a folyó mellékpartakocskáit barangoltuk be és gyönyörű rákokat szedgettünk össze.

Engem szídtak partnereim, mert egy-két rákot (persze szerintük a legóriásibb példányokat), olyan mohón próbáltam a kis hálócskával kiemelni, hogy azok megsejtven a veszedelmet, behúzódtak a fagyókerek alá és eltűntek. Pedig igyekeztem magamat hasznosítani, nagy buzgalmamban sikerült is egy pisztrángsapat közé a patakba belekerülni. A fürdő hűvös volt, de se baj — kicsire nem néztem.

Két viperát sikeresen agyonvertünk és egy kis kosár rákkal megterhelve, újabb rákászatot tervezgetve — májunk még volt — térünk estefelé haza.

Otthon nagynéném és nagyanyám lázasan csomagoltak.

Rosszat sejtettem... „Haza utazunk Pestre?“ — kérdeztem. „Igen... Közel van az orosz határ“ volt a felelet.

A naptár 1914. július 31-ét mutatott.

Huszonnyolc év után újraláttam a Vasért. Rákászni azonban nem rákásztam, de talán még fogom üzni ezt a kedves foglalkozást, azonban félek, hogy az nem lesz már olyan jó mulatság, mint gyermekkoromban. Mindenesetre nem lesz már olyan „jó“ az önkéntelen fürdő a patakban.

Dr. Alkér Miklós.

¹ A káptalan ugyanis Zalánd megválasztásához a király beleegyezését nem kérte, s ezért IV. Béla a választást nem ismerte el, sőt panaszt tett a szentszéknél és megengedte, hogy világi urak önkényesen bitorolják a püspök jogait és jövedelmeit.

A budapesti halpiac karácsonya

1940-ben.

Korán beköszöntött a tél, korán hidegre fordult az idő. Éjtszakánként erősek a fagyok, nem csoda, hogy már december első felében számolni kell a jégzajlás veszélyével. Ezért már 15-én fel kell vonatni a Ferenc József-hídnál veszteglő bárkákat Óbudára, a hajógyári téli kikötőbe. Ezzel megszorozódik a karácsonyi előkészületek amúgyis bőséges munkája. A kelenföldi, ferencvárosi teherpályaudvarokra érkező halasvagónok rakományát mind fel kell szállítani Óbudára, mert hiszen az élőhalak tárolása a bárkában történik. A nagykereskedők autói napoként már kora hajnalban fentvannak Óbudán, hogy az előző délután bekészített ponty-mennyiséget a reggeli vásárra kiegészítsék. Sok kellemetlenség van ilyenkor a szállítással is, de az is baj, hogy nem lehet előre tudni, milyen nagyságú ponty lesz a legkelendőbb, melyet vásárolnak majd leginkább a kiskereskedők. Amikor a Ferenc József-hídnál állnak a bárkák, könnyen le lehet szasztani az autót egy-két láda halért, a távoleső Óbudára azonban valóságos expedíciót kell útnak indítani.

A karácsonyi nagy forgalom tulajdonképpen két napra torlódik össze: 23-ára és 24-ére.

A 23-i munkához már 22-én felkelünk, éjjel előtt egy félórával. A Ferenc József-rakparton találkoznak a városban lakó munkások. Felkapaszkodnak a háromtonnás gépkocsira, aztán megyünk Óbudára. A villamosok tömötten csilingelnek: épen záróra után zúg végig autóink a budai oldalon. A vacsorázó, szórakozó pestiek csak most indulnak hazafelé...

Mire felérünk, már a bárkások is és az ott éjtszakázó kiegészítőmunkások is talpon vannak. A hal fe' hordás kemény munka, hiszen a rakodópart nincsen kiépítve. Két „durungos” visz egy-egy láda halat, ládától együtt 120—130 kg a terhük. Az út csúszós, óvatosan kell dolgozni.

Éjjel után két órára már bent van az első szállítmány a vásárcsarnokban. Karácsonykor különleges a csarnok nyitási rendje: már 3 órakor beeresztik a kiskereskedőket. Egyébként csak 5-kor szabad bemenniük, de akkor is csak az ú. n. „halas-kapu”-n.

Három órára már mindenütt teljes felkészültség várja a kiskereskedők rohamát. De bizony alig néhányan szállingóznak be a nyitás időpontjában. Immel-ámmal, egy kis tettetett érdeklődéssel sétálnak végig az áruhelyek között. Csak ott mutatnak komolyabb vásárlási szándékot, ahol olyasmit látnak, amiből kevés van a piacon. A pontyra egyelőre rá se néznek. Nem kell félni, úgysem fogy el egyhamar. Később megnézik, melyik nagykereskedő pontya szebb, mutatósabb, de azért csak ott állnak meg vásárlási céllal, ahol valamilyen „mellékhal” is akad, hiszen pontyban igazán nincs hiány. A nagykereskedők igyekeztek is felszállítani minél több süllőt, harcsát, csukát, compót, kárászt, hogy így inkább vegyék és vigyék az élőpontyot. Sok tógazdaság ragaszkodik a december végéig történő átvételhez, no meg aztán jó,

ha minél kevesebb ponty nyomja a piacot. Ezért kell karácsonykor lehetőleg nagymennyiségű pontyon túladni.

Négy óra tájban már együtt vannak a kiskereskedők. Most egyszerre mindnek sürgős, mindegyik elsőnek akar menni az autón vagy tehertaxin. Mert hát a nagykereskedők saját autóikon kívül még 4—5 tehertaxival szállítják a halat a kis csarnokokba és a külső piacokra. Gyorsan megy a mérés, a felrakodás, — a vásárcsarnok környéke csak úgy visszhangzik a tehertaxik éktelen pöfögésétől.

Még el se fogynak a kiskereskedők, amikor megjelennek a pestkörnyéki sváb atyafiak. Ők is ki akarják használni a karácsonyi üzleti lehetőséget. Kocsival, lóval jöttek be, a kocsira rátettek egy-két kádat (legutóbb szüretkor használták a szállóban). Amíg az ember vizet hord a kádakba, az asszony szétnéz a nagykereskedők tájékán: hol szebb a hal, és hol lehetne alkudni valamit. Nem kell aggódni, nem maradnak hal nélkül azok a pestkörnyéki falvak sem, amelyekben máskor csak nagy-néha fordul meg egy-egy házaló halásus.

A csarnokban és a Csarnok-téren hatalmas halszállító vaskádák állanak, zsufolásig megtöltve ponttyal. A kádak mellett ott az oxigénpalack is, máskülönben elpusztulna ennyi sok hal a kevéske vízben. Szükség van ezekre a kiegészítő-kádakra, mert a nagykereskedők tartályai nem képesek a karácsonyi pontymennyiség befogadására.

Mihelyt megapadt a készlet, indulnak az autók Óbudára, hogy a későbbi rendelkezéseket fennakadás nélkül lehessen szétküldeni. Pihe-nésről, evésről szó sem lehet. Időnkint egy-egy féldeci az összes erőforrás a munkásoknak.

Délig azonban nem nagyon érezik újabb rendelés.

A fogyasztó-közönség — régi, rossz szokás szerint — inkább az utolsó napra hagyja a vásárlást. Csak az óvatosabb, bátortalanabb kereskedőknek fogy el dél tájban az árujuk. A többiek inkább a kora délutáni órákban rendelnek, hogy másnapra is maradjon valami a medencékben. Azért délután 5-ig, 6-ig folyton szaladgálnak a tehertaxik. Hiszen nemcsak a városban levő kiscsarnokokba kell széthordani az utánrendelést, hanem jóval távolabbra is: Kispestre, Erzsébetre, Budafokra, Csepelre, Palotára, Sashalomra.

A csarnokok esti hétkor zárnak. Mire a takarítással, rendcsinálással végzünk, a nyolcashoz közeledik az óra mutatója. Pedig nincsen sok időnk a pihenésre. Fél 12-kor újból talpon vagyunk. Ádám-Éva napjának első órája már megint Óbudán talál bennünket. Most már nehezebben megy a munka. Az éjtszaka hó esett, először le kell takarítani a bárkákat, le kell söpörni a feljáróutat. Az emberek is fáradtak az előző napi nagy munkától, az éjtszakai nyugalom sem volt elég. De megürültek a bárkák is, ezért tovább tart a zsákolás, lassabban halad a rakodás. Pár perccel félt 3 után mégis bent vagyunk a csarnokban. A háromórás kapunyitást előtt már ott táborozik a kiskereskedő-sereg a IV-es kapunál.

Egyszerre tódulnak be, mindegyiknek sürgős, egyik sem hajlandó várni. Az előző napi tapasztalat alapján főleg a kilós pontyot veszik. A közönség ezt vásárolja a legszívesebben. Már nem olyan kicsiny, hogy túlságosan kellemetlen lenne a szálkája, és nem nyom annyit, hogy nagyon sokba kerülne.

Alighogy az utolsó kereskedővel elzörgött a tehertaxi, már cseng a telefon. A Széna-térről kérdezik: „Tud-e azonnal küldeni egy láda kilós pontyot?” És ettől kezdve érkeznek a rendelések szakadatlanul. A telefon újra meg újra csönget, nem győzzük a szétküldést, mert hiszen közben az Óbudáról történő utánpótlás is sok munkát ad. Az ember is kevés, minthogy a méréshez és szétküldéshez is kellene. A tehertaxi vezetői nem tudják egyedül lerakni a nehéz halasládákat, no meg nem is tanácsos a halküldeményeket teljesen órájuk bízni.

Mindhova főleg kilós és kilón aluli pontyot kérnek. Az egyik nagykereskedő-cég erre gépkocsira rak több láda lemért pontyot. Alul nagyok, csak felül van valamelyes kicsiny. Az autó végigjárja a kiscsarnokokat, a közelebbi piacokat. A kereskedő megnézi a ládát, látja, hogy a ponty kicsiny, tehát: „Öntsék be!” Később sehogyan sem érti, miért nem talál haltartó medencéjében kilós körüli pontyot, noha imént egész ládával kapott. Amikor rájön a turpisságra, becsapottnak mondja magát, noha a drágább nagy halat is a kicsiny árban küldték. Nosza sorra telefonálja a többi nagykereskedőt, mindegyiktől kis pontyot rendel: „De nagyot ne küldjenek, mert nem veszem át! Van annyi, mint a szemét!”

Szerencsés az a nagykereskedő, akinek főleg kis pontya van. Nem győzi küldeni a sok kilós árut. Amikor aztán észreveszi, hogy nemcsak állandó vevői rendelnek, — észbekap, és csak úgy küld kis pontyot, hogy nagyot is kell átvenni vele.

Fogy, fogy a nagy hal is, de nem olyan mértékben, mint kellene. Pedig vágják, szeletelik mindenfelé. Hiszen van kiegészítő kiszolgáló-személyzet mindenütt. Családtagok, jóismerősök segítenek, úgy-hogy a vevőnek nem kell soká várakoznia, hamar hozzájut a kívánt halhoz. És mert mindegyik piacon van elég hal, megoszlik a vásárló-közönség.

Csak a haltisztítás marad el sok helyen. Ezt mégse győznék. Mindig megtisztítják a halat a vevő kívánságára, csak a karácsonyi kivétel. De mégse mindenütt. Egyik-másik kereskedő odaállít egy haltisztogató embert, aki — külön díjazás ellenében — egy-kettőre lehámozza a pontyok pikkelyét, kibontja és felszeleteli a vértócsában vonagló állatokat.

Öt óra után szünőben van a forgalom. Hozzákezdhetünk a takarításhoz, a karácsonyi felfordulás nyomainak eltüntetéséhez. Már épen zárni készülünk, amikor lihegve beállít az egyik kiskereskedő, többtagú családja kíséretében. Tíz gyékényszatyorban jó másfél mázsára való két kilón felüli pontyot cipelnek. Szemrehányóan mondják, miért nem küld-

tünk kilós pontyokat, lám most ezeket sem tudták eladni. Nincs megfelelő felszerelésük ennyi hal tárolásához, vegyük vissza tőlük...

1943-ban.

Már tavasz óta mindegyik nagykereskedő kiporciózta kiskereskedői ponty-járandóságát. Valamennyien tudják tehát, mennyire számíthatnak egy-egy héten. A karácsonyt megelőző hetekben azonban szorongva kérdezzük, vajjon mennyivel kapnak többet karácsonyra. És amikor megtudják a karácsony-heti mennyiséget, egyikük sincsen megelégedve. Még az sem, aki tíz-tizenötösöt kapja egyheti adagjának. Pontyból most minden mennyiség kevés.

Már 20-án látszik, hogy a karácsonyi forgalom idén nagyon meg fog oszlani. A kiskereskedők egy része már 20-án elviszi a halát. Nincsen válogatás, mustrálás, örülnek annak, amit kapnak. De azért valamennyiük elégedetlen. Ez érthető is, — most mindegyik ötször-hatször, sőt akár tízszer annyit is el tudna adni, mint amennyit kap. De hát gondolni kell a következő hónapokra is, nem szabad minden halat karácsonykor értékesíteni!

Az egy csarnokban vagy egymáshoz közel árusító kiskereskedők fuvarost fogadnak. Maguk viszik el halukat. Tehertaxira nem is gondolhatnak: 8—10 nappal előbb kell megrendelni. Ezenfelül drága és nem lehet kihasználni, hiszen csak két-három mázsa halat tud vinni. A társzeker bizonyul a legalkalmasabbnak, ezen elfér 4—5 kiskereskedőnek akár 20—25 ládája is.

A fogyasztó-közönség is szokatlanul korán kezdi a bevásárlást, pedig enyhe az idő. „Ugye fürdőkádban élve marad péntekig?” — kérdezik, és a kapott válasz után megnyugodva viszik el a fickándozó pontyot.

A „durungosok” sem szenvednek annyit, mint máskor. A forgalom megoszlása következtében egy-egy napra kevesebb láda jut. De meg aztán az érkező halszállító vasúti kocsik rakományát a teherautóról mindjárt szétmérjük a kereskedőknek. A Dunára, a bárkába csak kevés kerül a frissen érkezett halból. De van ott is jócskán, még az előző hetekről. Márcsak azért is igyekszünk elkerülni a halak bárkába-hordását, mert a Duna roppant alacsony víz-állása miatt nagyon sok lépcsőt kell megjárniuk az embereknek.

A legtöbb kiskereskedő igyekszik beosztani karácsony-heti halát. Úgy viszi el, hogy jusson mindegyik napra. Némelyikük azért már 21-én, 22-én elfuvarozza az egészséget. A legnagyobb forgalom 23-án zajlik le. Huszonegyedikére csak alig páran hagynak valamit. Nem akarnak úgy járni, mint a múlt esztendőben, amikor 23-án még korlátlanul kapott mindenki bármennyit, aztán akik 24-ére hagyták a vásárlás nagyrészét, bizony csaknem hoppon maradtak.

Az elsőtétítési rendelkezések miatt csak reggel 4 órakor kezdődhetik a munka a bárkákon. Tavaly karácsonykor épen telihold világított, így hozzáfoghattunk a halmeregetéshez korábban. De hát idén a csarnokot is csak 5-kor nyitják. (A múlt évben a honvédelmi minisztérium engedélyezte a 3 órai nyitást, — idén nem is kérvényeztük.). Öt órára könnyen felérhetünk a hallal, mivel a bárkák szokott helyükön állnak. Az idő is meglepően enyhe. Mondogadjuk is,

hogy ennyire meleg karácsonyra nem is emlékezünk.

A máskor elképzelhetetlen 5 órai nyitás egyáltalában nem mutatkozott késeinek. Nem sürgős a kiskereskedőknek sem. Ráérnek kinyitni később is, igazán nem gond, elfogy-e a haluk. Ezért nincs is semmi sürgetés, türelmetlenkedés. Megvárja mindenki a sorát csendben, szótlanul. Amúgysem szívesen gondolnak arra, mi vár rájuk a piacon. A közönség valósággal megostromolja a halkereskedők áruhelyeit. Lárma és tülekedés közben valósággal tiporják egymást, csak hogy valamiképp halhoz jussanak. Azaz nem is halhoz, hanem pontyhoz. Mert amíg ponty van, más halféle nem érdekel senkit. De a pontyból is a nagyját venné mindenki. Soha még annyian nem kerestek 3 kilón felüli pontyot, mint az idén. Amíg a nagy hal tart, a kicsinek nincs is keletje. De végül jó a kisebb is, sőt 24-én már a keszeg is.

A legtöbb helyen be sem öntik a halat a vízbe, úgy mérik szét a ládából, kosárból. Az eladás gyorsabb, könnyebb, hiszen „pontyot csak egészben szabad forgalomba hozni”, — amint a rendelet mondja. Így nincsen szeletelt ponty, pontyfej, ikra, tej, pontyfilé. A vásárló-közönség itt-ott fegyelméletten sorbaáll, de általában közrefogják a halkereskedőket, és egymást túlkiabálva akarnak minél előbb minél nagyobb pontyhoz jutni. Az alkalmazottak és alkalmi kisegítők állandó kísértések pergőtüzében végzik munkájukat. Mindenünnét mutogatják a csillogó borralalót, a remélt gyors kiszolgálás jutalmát.

Legnagyobb a felfordulás a volt központi vásárcsarnokban. Itt 13 halkereskedő árusít, ide tódulnak tehát mindazok, akik valamelyik kisebb csarnokban vagy nyílt piacon már nem jutottak halhoz. Ilyenek pedig szép számmal akadnak, mivel több kereskedő már 23-án mind eladta a halát, aztán 24-én szomorú szívvel és irigylkedve nézte azokat a kiskereske-

dő-társait, akiknek még maradt valamijük az utolsó napra is karácsonyi járandóságukból. Olyan nagy a tolongás és tülekedés, hogy az áruhelyek között haladó „utcákon” valósággal keresztül kell préselődnie annak, aki át akar jutni. A halkereskedők „szigeteit” többszörös embergyűrű övezi. Ha valaki kínos-keservesen hozzájutott egy élőpontyhoz, és kabátja néhány gombjának feloldozásával a fizetést is elintézte, megkezdheti az új küzdelmet, hogy valamiképpen kiszabaduljon a szorongó, lökdösődő, embertömegeből. Vad tolongás, lárma, szitkozódás, fenyegetődzés jellemezte a budapesti csarnokok karácsonyi hangulatát halaséknál. A legjobban azok furakodtak, a lehangosabban azok kiabáltak, akik minden kereskedőnél összevásároltak néhány pontyot, azután a csarnok környékén, vagy a város más részén magas felárral „elfeketézték”.

Némelyik kereskedő a csarnoki pincében tárolta előre megvett pontyait. Ezek hagyják kifogni a pontyot. Hadd vigyék a többi halfélét is, és hadd szűnjön meg egy kissé a vevők szinte kibírhatalan ostroma.

Dél felé már alig egy-két kereskedőnek van pontya. Természetesen körülöttük tolong a legsűrűbb embergomolyag, náluk lehangosabb a zsvaj. Lassan azután már mindenütt elfogy a ponty, szokatlanul korán mehetnek haza a halkereskedők.

„Legalább egyszer mi is megünnepelhetjük a szentestét” — mondja az egyik.

Az ünnepeket követő hétfő reggelén összegyűlnek a kereskedők az egyik csarnok mellett levő kávéházban. Megbeszélik az elmúlt napok eseményeit.

„Csak hogy túlvagyunk rajta!” — nyilatkozik az egyik. „Csak karácsony ne lenne sohasem” — teszi hozzá egy másik.

Ebben meg is egyeznek valamennyien.

Uzoni László.

talán biztosítása miatt. A teletők lékelése légcélravezetőbben úgy történik, hogy a befolyó nyílásnál egy 2 m², a lefolyó kijelölésnél egy 3 m² nyílású léket vágunk, a téli halfészek felett pedig egy 6 m²-es léket készítünk el. A lékeket naponta egyszer, nagy hideg esetén naponta kétszer (esetleg többször is) ki kell jegelnünk. A lékek kijelölésénél ügyelnünk kell arra, hogy a kivágott jég ne csússzon a teletőt borító jégpáncél alá, mert ez odafagyva, megakadályozza vagy megnehezíti a jég alatti háló húzást. — Ha a jégtorlasz képződését nem tudtuk megakadályozni, tehát a tavaink állandó vízellátása nincs biztosítva, akkor vagy szivattyúval igyekezzünk a vízellátást biztosítani, vagy a teletőkön négy méter távolságban köröskörül vágott lékeken lapáttal hajtsuk a vizet.

E hónapban gondoskodjunk a nyári szállításokhoz szükséges jégjégvermi tárolásáról.

Ha decemberben nem végeztük volna el a halágy és tófenéki árkok, valamint a tófenék kiiszapolását, úgy azt most fejezzük be.

E hónapban esedékes a tavak nádjának és kákájának kitermelése, letakarítása is; utána le kell égetni, mert a következő évben a termés nagyobb lesz így. A nádat részben hasznosítani lehet, részben a tavasi esőzések következtében várható gát, töltés szakadások javítására kell tartalékolni. Hasonló célt szolgálhat a rözse és a fűzvesző is.

Folytathatjuk a tófenék meszezését (kat. holdanként 100 kg. mészpórt számítsunk az erősen feliszapolódott vagy mészszegény (tőzeges) tavaknál). **A soványabb tavakat trágyázzuk természetes vagy műtrágyával.**

Gondoskodjunk még a hiányzó takarmányok beszerzéséről (holdanként legalább 600 kg. csillagfürtre, vagy ennek megfelelő egyéb takarmányra számítva).

A magtárban levő haltakarmányt forgassuk át, a tengeriből a romlott, penészes csöveket válogassuk ki.

Készítsük el az elmúlt évad haltermelési mérlegét és a tavaink következő halnépesítési terveit; különböző halakkal vegyesen népesítsünk.

Igyekezzünk minél több halat már e hónapban elszállítani. A szállításokat minél kevesebb teletől bonyolítsuk le, hogy a betelelt halak nyugalmát minél inkább biztosítsuk. Ezért előnyös a halak teletőbehelyezésekor a helyi piac igényeivel és felvevő képességével már jó előre számolni.

Szakítsunk januárban időt arra, hogy az elmúlt évszak folyamán felhalmozódott javításokat elvégezzük. Hálószerszámok, takarmány ládák, csolnakok, zsilipek, rácsok, záródeszkák, stb. gátak, töltések aprólékos átnézése, tatarozása, javítása és kátrányozása.

Készítsük elő tavainkat a víz befogására, tárolására.

A pézsmapatkány kártételét akadályozzuk meg csapó vassal, gázpatronnal, löfegyveres irtással. A pézsmapatkány a telető töltésekben okoz kárt lyukak furásával.

M e g j e g y z é s.

A népesítési eljárás egyik módja a pontyos tógazdaságnál: Az előző évi haltermelésből levonjuk a kihelyezett halmennyiséget s a holdanként netto kapott minden kg. hal után egy db. halat rakunk ki. A kirakott halmennyiség $\frac{1}{3}$ -a 40—70 dg.-os kétnyaras és $\frac{2}{3}$ -a szép egy-nyaras legyen; a szemét hal irtására holdanként 5—10 db. egy-nyaras süllőivadékokat tegyünk ki.

Pisztrángos tógazdaság.

Januárban elsősorban a költőházakkal van munka.

A peték állandó és szorgos ellenőrzése, válogatása; a megtermékenyített pataki saibling és sebes pisztráng ikrák szállítása.

A fagyveszély a pisztrángos tógazdaságnál általában nem jelentős, miért is a tápláló árkok, és a kisebb tavak aránylag hosszú ideig mentesek a fagykár alól, és meszezhetők.

Minél korábban helyezik ki a sebespisztráng ivadékeit, annál jobban alkalmazkodnak az új viszonyokhoz, sőt a vízhez is, mely különben számukra nem volt megfelelő. A mesterségesen keltett pisztrángivadék szikzacskója kétharmadrészének az elvesztése után már kihelyezhető. Előnyös azonban még egy ideig mesterséges árkokba, tavakba helyezni és itt tovább nevelni.

A kihelyezést megfelelő és előzetesen már kijelölt helyen végezzük. Ügyeljünk gondosan arra, hogy az ivadékok ne tegyék ki nagy hőmérséklet ingadozásának. +3° C hőkülönbségre az ivadékok igen érzékenyek. Egy-egy helyre kihelyezett ivadék mennyisége 2—4 db lehet a vízszakasz m-enkénti szakaszain, ezen érték természetesen a hely tápláléktartalmától függ. Előnyös a kijelölt vízszakaszok alsó szakaszát ráccsal, hálóval ellátni a nagyobb halak felhatolásának a megakadályozására. A kihelyezett zsenge ivadéknak kb. 10%-a nő fel, míg az előzetesen mesterségesen tovább nevelt nyári ivadéknak kb. 60%-a növeledik fel hasznosítható nagyságra.

A termelés szempontjából számításba jövő vízterületet hektárra számítjuk át, hektáronként évente 250 db. halat nevelhetünk fel három év alatt 300 g-osra, akkor ezen esetben minden hektáryi területre 2500 db. zsenge, vagy 420 db. őszi ivadékokat kell kihelyeznünk évente, hogy a termelés folytonossága biztosítva legyen (SEEZ R. megállapítása és számítása után).

Nyílt vizek halászata.

A nyíltvíz tulajdonos (bérlő, halászmester) a területére szükséges ivadékokat rendelje meg, esetleg a mélyebb patak szakaszok tenyészhalait is. A sebes pisztráng, a saibling és a menyhal ivnak még. — A menyhal fogását erőteljesen végre kell hajtani. A varsákba fehérre lakkozott vasbádoglemezeket vagy tojáshejjet kell felfüggeszteni, mivel a menyhalat a fehér szín izgatja.

A csukát állóhoroggal vagy műhallal kell kifogni.

A jeges halászat nagy vonóhálóval, különösen dévérkeszgre, gyakran jól kifizetődik. Erős jégképződés esetén elsősorban fenék halá-

H A L Á S Z A T I É V

BÁLDY BÁLINT, JACZÓ IMRE DR., L. KISS ALADÁR, N. N., SÁNDOR KÁROLY, SIMON FERENC, TÓTH JÓZSEF, UNGER EMIL DR.,
UZONI LÁSZLÓ közreműködésével szerkesztette:

IFJ. DR. SZABÓ ZOLTÁN.

JANUÁR HAVI TEENDŐK.

Pontyos tógazdaság.

A január hó általában az év leghidegebb hónapja. Legfontosabb teendő ezek szerint a teletető és tároló tavak oxigén ellátását állandóan biztosítani. **Védekeznünk kell az erős fagy, a havazás és az esetleges hófúvás ellen. A tavak tápláló csatornáit és azok lefolyását állandóan, (éjjel-nappal) ellen kell őrizni.** Meg kell akadályozni a jégdugó, jégtorlasz keltkezését. A zárt tápláló csatornákat, átereszeket előnyös vastagon lótrágyával burkolni. A nyitott csatornákat, árkokat vékony dorongfával (ágfával) előnyös ritkán betakarni és erre vastagon kukorica szarát borítani.

A vékony hótakaró előnyös, mert meggátolja a tavak jégpáncéljának vastagodását; a vastag hótakaró pedig igen hátrányos, sőt veszélyes, mert teljesen visszavérve a nap sugarait a jégtakaró alatt állandó a sötétség. Ez feltétlenül oxigén hiányt okoz, ugyanis a vízben lebegő apró moszatok (algák) fény hatására termelik az oxigént. Szerencse az, hogy télen a halaink oxigénigénye kisebb és a hideg víz oxigénoldó (raktározó) képessége nagyobb, mint nyáron, a melegebb évszakokban.

Vastag (méteres) hótakarókat ne tűrjünk meg se a tavainkon, se a teletetőkön. A havat ilyenkor állandóan söpörtessük, vagy kotorjuk el. Erős fagyban csak a teletetők lékelésére ügyeljünk; ilyenkor fokozottabban gondozzuk a tápláló árkokat a folytonos vízellátás zavar-

szattal érhetünk el eredményt. Nagy hidegek esetén a jól lehalászható részeket pihentetjük és csak az időjárás enyhülésekor halásszuk le azokat. A lehalásztást az úgynevezett dévérkeszeg hálóval kell végezni, hogy a közismerten ravasz és bujkáló dévéreket kifoghassuk. — A folyók holtágaiban a dévérkeszegeket nagyobb, szárnyas varsával kell kifogni. — A nád és a káka irtás is e hónapban kerül sorra.

Ráktenyésztés.

A rákok hideggel szemben igen érzékenyek, miéltis ilyenkor életműködésük határhoz kötött. Az eltartott rákok még érzékenyebbek, tehát nagy hidegek esetén szállításuk veszélyes.

Sporthorgászat.

Olvassunk halászati és horgászati szak- és szépirodalmi könyveket. A horogkészségünket hozzuk rendbe a rablóhalak elejtésére. A nemes galócat és a csukát 0 fok körüli hőmérsékleten, a nap-sütéses déli órák alatt már ingerelhetjük. Elég melegen öltözködünk, vastag cipőtalppal. Szélben ne próbálkozzunk.

A horgász sohasem unatkozik. Az unalom csak a tudatlant bántja, aki mindig a „jó szerencsére” bízva horgásztudományát. — A horgászó sportban, ha jó eredményt akarunk elérni, mindenben a természetnek hű utánzására törekedjünk. — Ne csak horgásszunk, hanem gondoljunk arra, hogy mindig horgászassunk. — A horgászásnál mindig elvül szolgáljon, hogy kivételes eseteket sohasem általánosítsunk.

Januárban horgászható a Dunában élő **dunai galóca**, mely a forgók, zúgók, nagy kövek körül fekszik el prédát lesve. — Forgo csalizással, dobó horgászással, műléggel horgászható. A horog: 5/0—1 egyeságú, 2/0—3 hármás. — A galóca falánk, merész rablóhal; csalija élő kis hal, villantó és múhal. Kiváló sporthal. — A damyl: 0,40—0,45 erősségű.

A ragadozó őn rendszeren a víz szintjéhez közel úszik, két folyó találkozási sodrában mindig megtaláljuk. — Dobó horgászással, forgó csalizással horgászható. A horog: 1—9 egyeságú, 7—11 hármáságú, Kis HINTZ blinker. — Az őn rohanáskor barázdát szánt, hirtelen jelentkezik. Vízváltóskor mohón kap. — Az őn csalija majorságbél, kishal darabka (hasirésze). Szöcske. Villogó és mülég. A horgászóspont nemes hala az őn. — A damyl 3—4 kg. erősségű legyen.

A csuka mindenütt, de főleg a hináros nádas helyen tartózkodik. — Forgo csalizással, rögzített és mozgó, usztató horgászással fogható ki. A horog: 5/0—1/0 egyes, 2/0—5 hármás. A köz-csuka kora tavasztól késő őszig horgászható, igen falánk hal. — Csalija élő kis hal, villantó és mülég. Fontos, hogy mindig acélrótt előkével horgásszunk.

A fejes domolykó növendékként a hegyi vizekben él, a folyóvizet szereti. Tavasszal és őszei fogható fenék horgászással, nyáron dobó horgászással, csak a mély és erősebb folyású vizekben keressük. Tisztább vízben a talajtól egy arasznyira beállított tutajos horog készséget használjuk, míg zavaros vízállásnál fenékolnos horgot szereljük. A horog: 1—5 és 9—11 hármáságú. Élénksége miatt kedvelt sport hal, rovarévi. Csalija majorságbél, marha-lép, földi giliszta, sajt, cseresznye, kis forgó csali, mülég.

Hivatalos rész

A TÓGAZDASÁGBAN TENYÉSZTETT HAL FELVÁSÁRLÁSÁRA JOGOSÍTOTT HALKERESKEDŐK (1943 dec. 21-i állapot).

I. Országos kereskedők a 112.150/1943. K. M. sz. rendelet alapján.

- MAGYAR TÓGAZDASÁGOK ÉS HALKERESKEDELMI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG, Budapest, V., József Nádor-tér 8.
- ZIMMER FERENC HALKERESKEDELMI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG, Budapest, Gönczy Pál-u. 4.
- GRÓF JANKOVICH-BÉSÁN ELEMÉR HALNAGYKERESKEDŐ, Budapest, IV., Ferenc József rkp. 17.
- SUMONYI TÓGAZDASÁG, TÓTH JÓZSEF ÉS TÁRSAI HALKERESKEDŐK, Budapest, IX., Horthy István krt. 1—3.
- BROZSEK JÁNOS HALKERESKEDŐ, Budapest, IX., Csarnok-tér 3.

II. A 702.190/1943.—XVII. sz. rendelettel az alábbi kereskedők nyertek feljogosítást.

- IFJ. SCHMIDT LAJOS, BAJA, Árpád-u. 5.
- ID. NAGY JÁNOS, SZÉKESFEHÉRVÁR, Simor-utca 13.
- NAGY JÁNOS, PÉCS, Rákóczi-út 37.
- SALLAK DEZSŐ, KOLOZSVÁR, Hitler Adolf-tér 13.
- CSEHÁTI SÁNDOR, PÉCS, Irgalmas-utca 26.
- ILLIK VIKTOR, BUDAPEST, XIII. Népsziget, Dunasor.
- BITÓ ANTAL, SZEGED, Rudolf-tér 11.
- ANTALFFY GYÖRGY, SZEGED.

III. Feljogosítást nyertek továbbá.

- APATINI HALKIVITELI TÁRSASÁG, APATIN, (703.401/1943. XVII. sz. rendelettel).
- PUSZTAI KÁROLY, MISKOLC, Vásárcsarnok, (703.770/1943. XVII. sz. rendelettel).
- REITMANN ERNŐ, BAJA, Szent György-u. 32, (703.423/1943. XVII. sz. rendelettel).
- JÓZSA IMRE, SIKLÓS, (704.050/1943. XVII. sz. rendelettel).
- ABT KÁROLYNÉ, SZÉKESFEHÉRVÁR, Kígyó-u. 1. (703.765/1943. sz. rendelettel).
- RAKSÁNYI ISTVÁNNÉ, BUDAPEST, IX. Tinódi-u. 2/b. 702.680/1943. XVII. sz. rendelettel).

7. BERGER GYÖRGY, BAJA, Szeremlei-u. 45. (703.422/1943. XVII. sz. rendelettel).

8. DRUCK JÁNOS, CINKOTA, (704.110/1943. XVII. sz. rendelettel).

9. FEKETE GYULA, GYŐR, (704.471/1943. XVII. sz. rendelettel).

10. BINDER TESTVÉREK, KASSA, Fő-u. 36. (704.432/1943. XVII. sz. rendelettel).

Budapest, 1943. december 21.

K. Gy.

A hüvelyesek és egyéb termények forgalmának szabályozásáról szóló 111.010.1943. K. M. sz. r. (141 szám). 6. §-ának (1) bekezdése helyébe az alábbi rendelkezés lép.

Babot, borsót, hántolt borsót, lencsét, kopasz árpát, 10 kg-nál, mákot 2 kg-nál nagyobb mennyiségben, keserű csillagfürtöt és seprő cirokmagot mennyiségre való tekintet nélkül az ország egész területén csak szállítási igazolvány alapján szabad egyik községből a másikba szállítani. Édes csillagfürtöt csak a Futura címére, vagy ennek rendelkezése alapján szabad szállítani.

E rendelkezések nem vonatkoznak egy gazdaság területén belül tengelyen történő szállításokra, valamint eladás céljából vásárlásra jogosított kereskedő raktárába, vagy a feladó állomásra tengelyen szállított terményekre.

Közforgalmú vasut, hajózási, vagy posta a fenti mennyiségű termékeket csak akkor vehet át szállításra, ha a feladó a Központ által kiállított szállítási közúti fuvarozási vállalat, valamint a igazolványt kiadja és a fuvarlevél címettje azonos a szállítási igazolvány címettjével. (Hüvely Központ Bp., V., Juhász András-u. 1.)

Társulatok—Egyesületek

AZ ORSZÁG VALAMENNYI TÓGAZDASÁGA VEZETŐSÉGE-NEK!

Tárgy: Egyéb haltakarmány biztosítása.

Rövid úton arról értesültünk, hogy a Közellátási Minisztérium nagyobb mennyiségű 1942. évi ólomzáralt vetőmag borsót szabadított fel állati takarmányozási célra. A borsó ára azonban cca 110 P/q ab feladó állomás.

Jól tudjuk, hogy a mai termelői halarak mellett ilyen drága haltakarmány feletetése nem lehetséges, mégis kötelességünknek tartjuk tógazdáink figyelmét erre a körülményre felhívni.

Értesítjük továbbá t. Címet, hogy a súlyos csillagfürt, valamint egyéb haltakarmány beszerzési lehetőségekre való tekintettel a Közellátási Minisztériumban több ízben folytattunk tárgyalásokat egyéb póttakarmányok beszerzésére.

Esetleg mód volna nagyobb mennyiségű cirokmag biztosítására. A cirokmag emészhető protein tartalma 5.5—6%, keményítő értéke 13%, víztartalom esetén 70%. A kemény héja miatt csak zúzott állapotban áztatva, esetleg egyéb haltakarmánnyal keverve használható. A kemény héj zúzott állapotban emésztési nehézségeket, valószínűleg, nem fog előidézni. A cirokmag ára kb. 37.— P/q.

Ezen felül lépéseket tettünk borsóalj beszerzésére. A borsóalj protein tartalma 8—10% hulladék esetén, amennyiben sérült borsószemekből áll 15% protein és 60% keményítő.

Felkérjük t. Címet, szíveskedjék az alábbi kérdőpontokra választát postafordultával Egyesületünknek bejelenteni.

Itt levágandó!

Tógazdaság száma:

Vásárlási igazolvány alapján beszerzett csillagfürtq

Egyéb úton beszerzett csillagfürtq

Tavalyi maradvány és ideai csillagfürt termésq

Egyéb rendelkezésére álló haltakarmányq

1942. évi ólomzáralt vetőmag borsóból igényelq-át

Esetleges kiutalás esetén cirokmagból igényelq-át

Esetleges kiutalás esetén borsóalj-ból igényelq-át

Fenti adatok valóságáért felelőséget vállalom.

..... 1943.

aláírás, pontos cím.

K. Gy.

KÖRLEVÉL SZÁMÚ TÓGAZDASÁG T. VEZETŐSÉGE-NEK!

Értesítjük t. Címet, hogy a napokban kiutalásra kerülő cca 110 w. u. n. központi készletből rendelkezésére áll: .. q, azaz mázsa keserű csillagfürt. E mennyiségnek leszállítására, a kereskedők kijelölésére, esetleg több tógazdaságnak együttes szállítására vonatkozólag szíveskedjék közvetlenül a Hüvelyesforgalmi Központ, (Budapest, V., Juhász Andor-utca 1.) fordulni. (Telefon: 119—713, —714, —715.)

1944. évre egy feltételezett 250 w.-os csillagfürt keretből t. Cím részére javaslatba hoztunk ..q-át, a tógazdaság intenzitása, a rendelkezésre álló takarmány, a tóterület kat. holdja után cca 1 q alapulvételel. Megjegyezni kívánjuk, hogy előreláthatólag, ez a 250 w. csillagfürt a Hüvelyesforgalmi Központnál nem lesz szétosztatható. Ezért mindazok a tógazdaságok, amelyek vásárlási igazolvány, vagy egyéb úton pl. régi készletből összevéve, legalább a 250 w. szétosztásának megfelelő fenti mennyiséget már megszerzték, vagy a beszerzés biztos lehetősége fennáll, azok központi kiutalási mennyisége csökkentendő lesz.

Felkérjük, hogy fentiek alapján beszerzett csillagfürt, valamint egyéb takarmány mennyiségét december hó 31-ig, a valóságnak megfelelően jelentse be.

Felhívjuk továbbá figyelmét arra, hogy 1943. évi haltermés jelentését, saját érdekében, az Országos Halászati Felügyelőségnek, (Budapest, V., Visegrádi-köz 7.) küldje meg, mert ennek hiányában további kiutalást nem tudunk eszközölni.

A súlyos haltakarmány helyzetre való tekintettel, Egyesületünk minden tőle telhetőt megtesz, hogy csillagfürt pótlására egyéb takarmányt biztosítson tagjainak.

Az Országos Halászati Egyesület nevében: KONTUR GYÖRGY s. k. kir. műszaki tanácsos.

OLVASÓINKHOZ!

Sokan fordultak hozzám olvasóink közül azzal a kérdéssel, hogy lapunk tulajdonképpen miért jubilál most, mikor jubileumot ülni 25. illetőleg 50 évforduló alkalmából szokásos csak?

A szíves kérdezősködésre az volt a válaszom, hogy egyrészt lapunk multjában szokás volt 5—10 évenként adózni a multnak; másrészt kívánatosnak láttam azt, hogy mint új felelős szerkesztő — nagy nevű elődeim munkásságának hű követője — a mai háborús helyzetben a 45 éves multból merítsék erőt és kapják biztatást a további évekre. A 45. évfolyamnak csupán az első száma jubileumi szám, míg — a jó Isten segítségével — az 50. évfolyam egész éve jubileumi év lesz.

Egy szaklap életében a felelős szerkesztő személyében beálló változás nem jelent irányváltást, vagy elszakadást a tradicionális multtól, hanem csupán új, fiatalabb erő bevonását a munkába.

A 45. évfolyam első számának jubileumi külseje és tartalma a tradicionális mult visszatükröződése és eme szilárd alapokra lefektetett jövő sikerességének záloga. A magyar alkotni-, élni- és fejlődniakarás hirdetője a világ és önmagunk előtt a mai vészterhes, súlyos — háborús — idő ellenére is.

A 11.272/III. B.—1943. sz. M. E. rendelet értelmében lapunk ezen túl az eddiginél nem nagyobb oldalterjedelemben 42x29.7 cm oldalméretben, tehát nagyobb nagyságban lát napvilágot.

Ha az új nagyság nem is kedvező a könyvtári követelményeknek, azonban örülnünk kell annak, hogy sikerül a mai viszonyok ellenére lapunk szaklap nivóját és tartalmi változatosságát a jövőre is megőrizni, biztosítani. A béke éveken azután, a háborús papíroskorlátozások megszüntetése után módunkba lesz megfelelő és igényeinket kielégítő lapalakra áttérni.

A 10.984/III. B.—1943. — M. E. sz. rendelet alapján lapunk, a 45. évfolyamának első — jubileumi — száma kivételesen 16 oldal terjedelemben jelenhet meg.

A mult évi tartalomjegyzékünket különnyomatként fogjuk Olvasóinknak megküldeni, minthogy a lap jelenlegi oldalnagyságban az előző alakunk kétszerese és így a jelenlegi méretben kinyomandó tartalomjegyzék nem volna hozzáférhető az előző évfolyamhoz.

Az Országos Magyar Sajtókamara a szaklapok előfizetési árának az emeléséhez hozzájárult a nyomdai, a papíros-beszerzési és az oldalméret változás következtében beálló áremelkedésekre való tekintettel.

Lapunk előfizetési ára ezentúl egész évre 24.—, félévre 12.— P. Állami alkalmazottak továbbra is 50% előfizetési kedvezményben részesülnek.

Lapunk jelen számához egy csekklapot mellékelünk, melyen az új előfizetési díj, valamint az esetleges előfizetési tagdíjhátralék befizethető az Országos Halászati Egyesület pénztárába.

Felkérem Olvasóinkat, hogy a jövőben kísérvék figyelemmel a

HALÁSZATI ÉV rovatunk közleményeit azért is, hogy módosító vagy kiegészítő javaslataikat, indítványait a szerkesztőséggel közöljék. Így a szerkesztőségnek módjában lesz az év végezetével különnyomatként kiadásra kerülő munkánkat, a kívánalmaknak legmegfelelőbb tartalommal kiállítani, illetve összeállítani.

CIKKÍRÓIM-hoz azzal a kéréssel fordulok, hogy cikkeiknek má-

Személyi hírek

BÁNFFY DÁNIEL BÁRÓ MAGAS KITÜNTETÉSE.

A hivatalos lap újévi száma az alábbi legfelsőbb kéziratot közli:

A m. kir. miniszterelnök előterjesztésére losonci Bánffy Dániel báró m. kir. titkos tanácsos, földmívelésügyi miniszternek a haza szolgálatában szerzett kiváló érdemei elismerésül a magyar érdemrend nagykeresztjét adományozom.

Budapest, 1943. december 31.
Horthy s. k.
Kállay s. k.

Bánffy Dániel báró 1893. szeptember 18-án született Nagyenyeden. Középiskoláit a soproni evangélikus főgimnáziumban végezte, majd gazdasági főiskolai tanulmányokat folytatott Kolozsváron, a gazdasági főiskolán. 1914-ben bevonult katonának és résztvett a világháborúban a cs. és kir. 2-es huszárezred kötelékében. 1917-ben súlyos sebesülést szenvedett, ami a további katonai szolgálatra alkalmatlanná tette. Kitüntetései: kisezűst vitézségi érem, bronz Signum Laudis, katonai érdemkereszt a kardokkal, Károly-csapatkereszt, sebesülési érem. Szülőföldjének, Erdélynek elszakítása után, a román megszállás hosszú éve alatt mint erdélyi föld- és erdőbirtokos a mezőgazdaság és erdőgazdálkodás problémáival nagy szaktudással foglalkozott és Európaszerte ismertté tette nevét, különösen az erdőgazdálkodás és fakereskedelem terén. Az erdélyi közügyekkel is állandóan foglalkozott s az egyházi közigazgatásban mint az erdélyi római katolikus egyházkerület gyulafehérvári egyházmegyéjének gondnoka vett részt.

Bánffy Dániel báró immár 1940. december 30-ika óta, tehát három éve földmívelésügyi miniszter. E három év alatt fáradhatatlan buzgalommal, fáradságot nem ismerő odaadással és kiváló szaktudással látta el azokat a nehéz feladatokat, amelyek a háborús gazdálkodás folytán hárultak a földmívelésügyi miniszterre. E három év alatt több nagyjelentőségű törvényjavaslat előkészítésével szerzett kimagasló érdemeket. A kormányzó úr Öfömlétsége a haza szolgálatában szerzett kiváló érdemei elismerésül 1942. április 15-én kelt legfelsőbb elhatározásával részére a magyar királyi titkos tanácsosi méltóságot kegyeskedett adományozni.

Az Egyesületünk Elnöksége, lapunk Szerkesztősége és Olvasóink nevében ezuton és hódoló tisztelettel fordulunk Miniszterünkhöz és további áldásos működéséhez a jó Isten segítségét kérjük.

Az m. kir. Földmívelésügyi Miniszter Úr Önagyméltósága KONTUR GYÖRGY kir. műszaki tanácsosnak, az Országos Halászati Egyesület vezetőjének és a

sodpéldányát mindaddig őrizzék meg, míg az lapunk hasábjain nem jelenik. Ezen kérés csupán óvatossági intézkedésnek tekintendő légo. szempontból. Ugyanis fontosnak tartom azt, hogy veszélyesség esetén a lap megjelenését pillanatnyi cikkszavar ne hátráltassa; ezáltal megkönnyítve és biztosítva látom a légo. kívánalmaknak megfelelően utódomként felkért szakíró társaim munkáját.

OLVASÓINKNAK BOLDOG ÉS BÉKÉS ÚJ ESZTENDŐT KÍVÁN A „HALÁSZATI“ SZERKESZTŐSÉGE!

F. M. „Halászati“ ügyosztály vezetőhelyettesének, valamint:

GOMBOS LAJOS a F. M. „Halászati“ ügyosztályhoz szolgálattételre beosztott kir. főmérnöknek és DR. JACZÓ IMRE az Országos m. kir. Halélettani és Szennyvízvizsgáló Intézet-nél működő kir. asszisztensnek

nagyobb összegű tanulmányi ösztöndíjat juttatott azon célzattal, hogy Hazánk

haltermelésének fokozása és szennyvíz kérdésének tisztázása érdekében feltételekhez kötötten továbbképzészerű beható tanulmányt folytassanak.

Lapunk szerkesztősége a megtisztelő kitüntetéshez és megbízatáshoz a nagy munka sikerében és eredményességében bízza szívöböljövő szerencsekívánatait tolmácsolja.

† TUZSON JÁNOS
1870—1943.

Országos gyász kísérte utolsó útjára polyáni TUZSON JÁNOS dr.-t, a Pázmány Péter Tudományegyetem Növényrendszertani Intézetének és Növénykertjének sok éven át volt vezetőjét, nyugalmazott egyetemi nyilvános rendes tanárt, aki váratlanul 73 éves korában hunyt el szívszélhűdésben.

Az elhunytjának hervadhatatlan érdemei voltak mind tudományos, mind kísérleti téren. Az Alföldünk fásításának és hasznos növényekkel (gyógynövényekkel) történő benépesítésének volt a lelkes apostola.

Tanulmányait Selmechányán végezte, ahol tanársegéd is volt. Sokat dolgozott külföldön is: Münchenben, Berlinben és Kopenhágában. Több ízben tanulmányozta a Balkán félsziget növényvilágát, hosszasan tartózkodott Oroszországban, a dél orosz pusztákon és Ázsiában; útjain nagy növénygyűjteményre tett szert.

Munkássága sokoldalú volt; a fásnövények szövettenával, vegyes növényrendszertani és növényföldrajzi problémákkal, kártékony fagombák vizsgálatával, különböző gyógynövények termelésével, a szikes földek benépesítésével foglalkozott. Megalapítója volt a budapesti „Növényföldrajzi Intézet“-nek. Legjelentősebb műve volt számos kisebb dolgozatán kívül: a „Rendszerezés Növénytan“-a és az „Alföld növényföldrajza“. A „Botanikai Közlemények“-et is szerkesztette. Nemcsak kutató és tudományos munkásságot folytatott, hanem mint földbirtokos, kiváló gyakorlati gazda is volt.

Emlékét kegyelettel őrizzük meg

Ujdonságok — Vegyesek

HALPÖRKÖLT.
(Illik módra.)

1 literes lábasban 5 dg húsos, füstölt szalonnát apró kockára főlvágva, kiolvasztunk, enne zsírjában 6 dg apróra vágott hagymát megpirítunk. A hagyma megpirulása után 1/2 kávéskanál édes nemes csemegepaprikát adunk hozzá s néhány pillanatnyi keverés után az edényt úgy harmadig megtöltjük vízzel. Hozzáteszünk 4 dg vékonyra szeletelt burgonyát. Az egészet a burgonya teljes szét fővéséig forraljuk. Ezután 1/2 kávéskanál sűrített vagy 3/10-ed deciliter házilag főzött paradicsomot teszünk hozzá és kellőképpen megsózzuk. Majd 3 szelet kb. 30 dg súlyú nyers pontyot, süllőt, kecsegét vagy harcsát adunk hozzá, valamint a halban esetleg talált 3—4 dg ikrát vagy tejet. 25 percig állandó lassú forrásban tartjuk. Ízlés szerint nyáron zöld erős, vagy aki erősen nem szereti, húsos paprikát tegyen bele. Télen száraz hegyes vagy cseresznye paprika kellemes erős ízt ad.

Aki a tejszerű ételeket szereti, a kész pörköltbe egy evőkanál tejfeltet, ez a halpörkölt ízét lényegesen megjavítja.

Illik Viktor.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK:

Sporthorgász. Az ismert magyar sporthorgász szakkönyvek: DOBÓ FERENC: Sporthorgászat. (Vajna-Bokor kiadás. Budapest). IGALI MÉSÁROS: A hal, a horog és az ember. (Franklin Társulat kiadása, Budapest). és v. SZURMAY SÁNDOR BR.: Vadászemlékek-horgászélmények. (Franklin Társulat kiadása, Budapest). Bármely könyvkereskedésben megrendelhetők. — **Apatini halászk.** Valamennyi apatini halász előfizetők részére a lapunkat a „FUDERER“-féle vendéglőbe küldjük, aki más — saját — címére kívánja küldetni, közölje velünk postán. — **Új tagjainknak.** Aki az egyesületünkbe belép, az a tagdíjbefizetését megelőzően vagy követően kapja a lapunkat, ez a tény jelzi azt, hogy az illető egyesület tagjává vált. Az egyesület új tagjainak elismerésül oklevelet vagy tagsági igazolványt nem ad ki. A jelentkező tagokat az egyesület választmánya veszi fel és a választmány határozatát a közgyűlés erősíti meg. — **A „Halászati év“** eddigi szerzői, akik csak 3 hónapra összefoglalva állították össze a teendőket lehetőleg mielőbb küldjék be az egész esztendőre vonatkozó összeállításukat szerkesztőségünkbe. A többi külön felkért, de eddig még választ nem adó tagtársainkat kérjük, hogy névvel, név nélkül, vagy álnéven feltétlenül működjenek közre és mielőbb küldjék be a havi teendőket. — Ismételt felhívom gumicsizma, rézgálic, fonál, stb. igénylő tagtársaink figyelmét, hogy ne a szerkesztőségtől, hanem

közvetlenül az egyesület vezetőségétől (KONTUR GYÖRGY műszaki tanácsos úrtól) kérjenek az igénylésekkel kapcsolatosan bármilyen felvilágosítást. Tagdíjat is az Egyesület pénztárába fizessék be, vagy küldjék el a 10.094. számú postatakarékpénztári csekk-számlára. — **Érdeklődő.** 1. Tógazdaság létesítéséhez engedély kell. Forduljon közvetlenül az Országos Halászati Felügyelőséghez (Budapest, VII., Visegrádi-köz 7.), ahol kellő felvilágosítást és szaktanácsot kap. — 2. Tógazdaság létesítéséhez, karbantartásához, kezeléséhez és a rentábilis (kifizető) üzembentartáshoz a jóindulatú készség magabavéve nem elegendő. Tanulmány, tapasztalat és gyakorlat is szükséges. — 3. Kísérje figyelemmel a lapunkban közzétett havi tógazdasági tanácsokat is. Kimondottan tógazdasági magyar szakkönyvünk nincs. Répássy és Fischer szakkönyvei és összeállításuk részben elavult, részben a jelenlegi háborús helyzetnek nem megfelelő, vagy felhasználható adatokat tartalmaznak. — **Piszt-rángos Tógazdaság.** Ha el is felejtkezett arról, hogy a lapunkban közzétett kétszeri felhívás, valamint a külön névreszóló megkeresés ellenére is a HALÁSZATI ÉV

részére a januári tenni valókat idejében megküldje, nem jelenti azt, hogy a februártól kezdődő többi havi teendőt a szerkesztőség címére idejében ne küldje meg. — **„Pontyos Tógazda“** és **„Nyiltvízi halász“.** Az előző üzenet Önöknek is szól. — Igaz ugyan, hogy az őszi lehalászások, a takarmány beszerzések, a halpiac igényeinek kielégítése a mai háborús viszonyok közepette sok időbe kerülnek és fáradságot jelentenek, azonban bizonyára alkalom adódik arra, hogy január hóban összeállíthassák az eddig elmulasztott és kért tenni-valókat. Szeretném a februári teendőket még alaposabban feldolgozva közzétenni. — Gondoljanak arra is, hogy ez a HALÁSZATI ÉV összeállítása nem csak a lap anyag bővítését jelenti, hanem alapját képezheti egy új, kiadandó szakkönyvnek is. — A legsúlyosabb gazdasági helyzet, vagy a fenyegetőbb háborús veszély sem lehet kerékkötője a magyar alkotni akarásnak. — A MAGYAR HALÁSZATI-nak folyton fejlődnie kell, a fejlesztés és irányítás egyik fontos eszköze a lapunk is. **Lapunk érdemes írói nem a szerkesztő segítőitársai, hanem a magyar kultúra, a magyar tudás, a magyar gazdasági fejlődés őrei és hirdetői.**

Sz. Z.

ÁRJELENYZÉS.

A budapesti halnagykereskedőtől vett értesülés szerint 1943. évi december hó folyamán a nagybani halárak kg-ként az alábbiak voltak:

Élőponty	P 5.80 — 6.—	Compó	P 4.— — 5.80
Jegelt ponty	P 5.— — 5.70	Kárász	P 2.— — 5.50
„ harcsa	P 10.— — 14.—	Féherhalak	P 1.50 — 5.50
„ fogassüllő	P 10.— — 14.—	Balatonai fogas I. oszt.	P 15.—
„ csuk	P 5.— — 7.—	„ „ II. „	P 14.—
Élő csuka	P 5.— — 9.—	„ „ III. „	P 13.—
Kecsege	P 8.— — 14.—	„ „ IV. „	P 12.—

32 éves, nem katonaköteles, 15 éves gyakorlattal rendelkező halászmester állást keres bármikor. Haltenyésztésben, tógazdaság vezetésben és erdőöri teendőkben jártas. Cím: Györik János, Bicske, Tisza István-út 46.

Újonnan létesült tógazdasághoz

HALÁSZMESTERT KERES

Széchenyi-Andrássy hitbizomány

MONOK, Zemplén vm.

A SOROKSÁRI DUNAÁGI HALÁSZATI TÁRSULAT

ajánlatot kér 30—60 mázsa 5—10 dekás pontyivadék őszi szállítására Illésy Zoltán igazgató címére Budapest, Földművelésügyi Minisztérium.

„HALASTÓ“

rendbehozatalára hozzáértő tőkeerős halászt keresek, kinek ezért megegyezés szerint biztosítanám a halastavak bérletét hosszabb időre. — Piacot az ózdi vasgyár közelsége biztosítaná. A tavakat még a nyáron üzembe szeretném helyezni. Címem: gróf Serényi János, Bánréve.

Gróf Jankovich-Bésán Elemér

Halnagykereskedése

Iroda: Budapest, Ferenc József rakpart 17. Telefon: 186-299. Üzlet: 185-484. Budapest, IX., Központi Vásárcsarnok. Telefon: 185-273.

Sumonyi tógazdaság Tóth József és társai

Halkereskedése

Folyóvízi és tavi halak vétele és eladása nagyban és kicsinyben. Telefon: 185-740. Budapest, IX., Központi Vásárcsarnok.

Zimmer Ferenc, Halkereskedelmi r. t.

Budapest, IX., Gönczy Pál-utca 4. Telefon: 185-448. vesz minden mennyiségű piaci és tenyész pontyot. — Tógazdaság berendezésére alkalmas területeket keres, esetleg meglévők kibővítésére vállalkozik.

Barta Lipótné halkereskedő

Telefon: Iroda: 185-0-71. Üzlet: 185-5-84. Budapest, IX., Közp. Vásárcsarnok.

VESZÜNK!

20—40 dekás kétnyaras gyorsnövésű nemes pikkelyes PONTYIVADÉKOT, ab Balaton. Mennyiségi és minőségi átvétel bizottság által Siófok vagy Fonyód kikötőben. Ajánlatok a BALATONI HALÁSZATI R.-T. SIÓFOK címére.

A lap kiadásáért felelős: ifj. dr. Szabó Zoltán.

Lapzárta minden hónap utolsó napján.

Magyar Tógazdaságok és Halkereskedelmi Részvénytársaság

Igazgatóság: Budapest, V., József nádor-tér 8. Telefon: 180-921, 180-922. Levélcím: Budapest 4., postafiók 271. Távirati cím: Tógazdaságok. Üzlet és raktár: Budapest, IX., Központi Vásárcsarnok. Telefon: 185-636. Elárusítóhely: Budapest, IX., Központi Vásárcsarnok. Telefon: 185-636. Szállítási iroda: Budapest, XI., Budaörsi-út 87. Telefon: 468-716. Megvásároljuk tógazdaságok és szabadvízi halászatok egész haltermését. Szállítunk elsőrendű, gyorsnövésű egy- és kétnyaras tenyészpontyot, anyapontyot, egyéb tenyészhalat és megtermékennyített fogassüllőikrát.